9

ALMANAC

Am y flwyddyn o oedran { y Byd 5637. / Crist 1688. }

(Yr hon sy flwyddyn naid,)

Yn Cynnwys Amryw o bethau newyddion na byant Argraphedig yn gymraeg erioed or blaen.

O wneuthuriad THOMAS JONES.

Y nawfed ARGRAPHIAD.

Licensed *Octob.* 11. 1687. *Robert Midgley.*

Argraphwyd 1687. Ac ar werth (dros yr Awdr) yng Haerludd.

Gan Mr. Lawrence Baskervile, tan Lun y Llew Côch yn yr Henadur Rewl.

Gan Mr. John Marsh, tan Lun y Llew Côch yn Rhewl Câth-fwytâad.

A Chan Mr. Charles Beard, tan Lun y trî Adar duon a'r fôr-forwyn yn Rhewl Watling.

Printed 1687. And are to be sold (for the Author) in *London.*

By Mr. *John Marsh* at the Red Lion in *Cateaton-street.*

By Mr. *Lawrence Baskervile* at the Red Lion in *Alder-manbury.*

And by Mr. *Charles Beard* in *Watling-street.*

[illegible] this morning [illegible]

[illegible]

[illegible] unwilling and [illegible]

[illegible] of this [illegible]

[illegible]

[illegible] is [illegible]

Y RHAG-YMADRODD.

Yr anwŷl Gymrŷ,

YR annheilynga o'ch gwaſanaethwŷr a ryſygodd yrru attoch unwaith mwŷ, i ddwŷn a'r ddeall i chwi mae bŷw etto iw 'r hwn a laddwŷd yn eich mŷſg fîl o weithiau er Calanmai diweddaf, am i'r haul dywynnu arnoch trwŷ 'r dŷdd hwnnw.

Os yſgrifennais attoch y byddeu diffyg ar yr haul, ar ddŷdd Calanmai, nid fi fyhun yn unig a yſgrifennodd hynnŷ: os edrychwch yn yr holl Almanaccau Saeſnaeg a yſgrifennwŷd am ŷr un flwŷddŷn, ni chewch weled un o honŷnt (ar a fyddeu arfer a 'ſgrifennu am ddeffygiadau) na bô ŷn darogan diffŷg ar yr haul yr un diwrnod, a'r un amſer o'r diwrnod ag i'r yſgrifennais inneu.

Hôll hên Awdwŷr ſywedyddiaeth (y rhain a ddyſgaſant y gelfyddŷd drwŷ fŷw chwech, ſaith, neu wŷth gant o flynyddoedd,) a gyttunnaſant a byddeu diffŷg ar yr haul pan ddigwŷddeu newid y lleuad o fewn ſaith neu lai o raddau i'r dehearig, neu'r gogleddig nodau, y rhain a elwir, Pen y ddraig, a chynffon y ddraig : Ac wrth y Rheol honno dylaſeu fôd diffŷg mawr ar yr haul ddŷdd Calanmai 1687. oblegŷd digwŷddodd newidiad y lleuad y dŷdd hwnnw o fewn llai nag un grâdd i ben y ddraig os gellir Coelio 'r *Ephemerides* a wnaed am y blynyddoedd hŷn.

Pa le (wrth hyn) y mae'r bai a wnaeth y ſâth gamgymmeriad a rhag-ddamwain diffŷg y prŷd na welwŷd dim oddiwrtho?

A ydiw'r bai ar yr hên Awdwŷr gŷnt, am iddynt gamſeilio 'r gelfyddŷd yn y dechreu? fe alleu na'd ydiw.

A ydiw'r bai ar y diweddarach Awdwŷr a gyfanſoddaſant yr *Ephemerides* am y blynyddoedd hyn? fe alleu na'd ydiw.

Onid ydiw'r bai ar yr un o'rhain, Rhaid iddo fôd ar yſ-

grifennyddion yr Almannaccau? fe alleu nad iw'r bai ar ysgrifennyddion yr Almannaccau chwaith!

Pa le ymteu y mae'r bai? ai ar siomigarwch Celfyddŷd sywedyddiaeth? os nid iw'r gelfyddŷd honno ond Twŷll ac ofer hudoliaeth na heuddeu mo'i 'styried, na'i chadw mewn Coffadwriaeth: Nid iw sywedyddiaeth yn ofer chwaith, nag etto yn gwbl dwŷllodrus, oblegŷd amriw bethau a ddigwŷddasant fel ag i'r rhag ddaroganwŷd hwŷnt drwy sywedyddiaeth, megis y mae yn hyspŷs iawn hynnŷ i drigolion y deŷrnas hon sy 'n fŷw 'r dŷdd heddiw.

Mae 'r ysgrythŷr Lân hefŷd yn Tystiolaethu fôd y sêr iw styried mewn fford sywedyddol, ac onid ê paham y mae *Debora* a *Barac* yn dywedŷd fôd y sêr yn eu graddau yn ymladd yn erbŷn *Sisera*; Barn-wŷr 5. 20.

Pa lê wrth hŷn y geill y bai fôd? rhaid iddo fôd yn rhŷwsan, agonid ê buasseu'r diffyg fel ag i'r ysgrifenwŷr y byddeu ef.

Er bôd deffygiadau yn dyfod drwŷ Annian Achlysurau neu wrth gwrs naturiaeth y planedau etto pan ddigwŷddont i maent yn rhag-ddangos rhŷw dramgwŷdd neu gyfnewidiad i rŷw fan a'i gilŷdd o'r Bŷd, naill ai yn y gwledŷdd lle bônt weledig, ai 'r gwledŷdd a fo dan Lyfodraethiad yr Arwŷddion lle a digwŷddont ynddŷnt.

Gwelwch fôd Crîst yn dywedŷd y byddeu Arwŷddion mawrion o'r nefoedd (ymhylith amriw ryfeddodau eraill) o flaen dinistr y Deml a dinas Jerusalem, Luc. 21. 11.

Drachefen o flaen y dŷdd diweddaf *bŷdd arwŷddion yn yr haul, a'r lleuad, a'r sêr, &c.* Luc. 21. 25.

Ac os i ragrybŷddio'r bobl o farnedigaethau Duw y mae'r fâth arwŷddion, neu'r deffygiadau yn dyfod, Duw weithieu (er gogoniant iddo ei hun) a oeda 'r fâth bethau, fel ag i mae ef yn dywedŷd, Esay 48. 9. *er mwŷn fy enw i oedaf fy llîd, ac er fy mawl yr ymmattaliaf oddiwrthit, rhag dy ddifetha.*

A phan wellâtho pobl eu buchodd, yr Arglwŷdd a drŷ yn ôl y gosbedigaeth a amcanasseu ef arnynt, fel ag i mae ef yn dywedŷd, Jeremi 18. 8, *os y genedl honno y dywedais yn*

ei berbŷn, a drŷ oddiwrth ei drygioni, myfi a edifarhâf am y drŵg a amcenais ei wneuthur iddi.

Pwŷ a eill ddywedŷd nad ydiw 'r hôll alluog dduw y prŷd ymma yn oedi Cospi rhŷw Deyrnas am eu beiau, ac na alwodd ef yn ôl arwyddion ei ddigofaint.

Trwŷ ddwylaw Moses gwnaeth yr Arglwŷdd gynt i ryfeddodau bridio, Ecclesiasticus 45. 3.

Pan welodd Duw yn ddâ estŷn einioes Hezeciah bymtheg o flynnyddoedd, efe a drôdd yr haul ddêg o raddau yn ei ôl, i arwŷddo i Hezeciah fôd yr Arglwŷdd yn chwanegu at ei ddŷddiau ef bymtheng mhylynedd, 2 *Brenhinoedd* 20. *Esay* 38. 8.

Onid oedd Cynhawsed i Dduw droi heibio ddiffŷg yr haul, a throi'r haul yn ei ôl?

Yr Hôll-alluog Dduw a wnaeth yr haul ar lleuad a'r planedau, ac a roes eu Cwrs, a'u naturiaeth iddynt, efe a eill pan fynno newid eu Cwrs, ac attal eu gyrfa wrth ei Ewŷllŷs a'i feddwl ei hun.

Nid eill sywedŷdd drwŷ reol ei gelfyddŷd ond datcan tueddiad y planedau wrth eu Cwrs a'u naturiaeth; ac nid ydŷnt yn Cymmerŷd arnŷnt mo ragddangos ewŷllŷs Duw fel ag i mae rhai (drwŷ gam gymerŷd) yn tybied eu bôd.

Ped faseu'r planedau y llynedd yn Cael eu Cyffredinol gwrs, baseu diffŷg ar yr haul fel ag i'r ysgrifennwŷd y byddeu, ond gan weled o Dduw yn ddâ ei droi heibio (drwŷ newidio Cwrs y planedau) gobeithio y Cyfeddwch fôd sywedyddion yn Esgusodus.

Os edrychwch etto dros yr ymadrodd a yrais attoch y llynedd ynghŷlch y diffŷg a ddisgwiliwŷd ar ddŷdd Calanmai, Cewch weled fy môd yn dywedŷd yno, onid oeddwn yn Camgŷmmerŷd y byddeu diffŷg dros yr haul, ac a byddeu dywŷllwch o'i herwŷdd êf.

Os Camgymerais unwaith, a ydiw hynnŷ yn ddi faddeuol; nid iw'r saethŷdd goreu mo'r gyfarwŷdd a tharo'r nôd ar bôb ergŷd.

Rwi 'n tybbied nad ellwch wadu na ysgrifennais Cŷn nesed i'r gwir ag odid o rai eraill er pan ddechreuais, yn enwedig

 wedig

wedig os ystyriwch yr hŷn a ysgrifennais yn fy Almanacc am y flwyddyn 1685, yn yr hon a digwŷddodd Cythryswl yn Scotland a gorllewin Lloegr.

I roedd 24. o ddalennau yn fy Almanacc am y llynedd, ac nid oedd ond un ddalen o honnŷnt yn sôn am y Deffygiadau os Cafodd y darllennydd y 23. dalennau eraill yn gywir (am ei dair Ceiniog) ni Chogied arno ef mor llawer.

Ped faseu'r diffŷg yn digwŷdd fel a disgwiliwyd, ni baseu raid ir bobl rwŷstro mo'u ffeiriau na'u marchnadoedd, na hel mo'u henifeiliaid i dai fel ag i mae 'r gair ddarfod iddŷnt mewn rhai mannau ynghymru: ni chynghores i monŷnt i wneuthur y fàth betheu.

Mae 'r Arglwŷdd yn dywedŷd wrthŷm, *nag ofnwch arwŷddion y nefoedd, Canŷs y Cenhedloedd a'u hofnant hwŷ Jeremi* 10. 2.

Er annedwŷdded wŷf o fethu vch bodloni, etto ni fedrai orffywŷs ond ymboeni i'ch gwasanaethu ymhellach: Ac nid wi'n ammeu (pan foch gydnabyddus am gwaith) na Chyseddwch ei fôd yn amgen gwasanaeth nag a wneuthum erddoch erioed o'r blaen: Yn y llythŷr at y darllennŷdd yn fy Almanacc am 1682. sôniais am y gwaith hwnnw yn y geiriau hŷn, *Dechreuais er ys blynyddoedd wneuthŷr llyfr Cymraeg i ddwŷn ar deall yn Eglur i bôb Cymro yr hŷn oll a ddarllenno yn ei Iaith ei hun, ag os rhŷdd Duw amser, a Chennad i mi iw orffen, Cewch ffordd hwylus ddidrafferth i ddeall yn hylaw bôb gair ar sŷdd ddieithrol i chwi yn y gymraeg.* Ac yr awron (i dduw 'bo'r diolch) galla ddywedŷd gael amser a Chennad gan yr Arglwŷdd iw orphen; Cewch helaethach hanes o hono yn niwedd yr Almanacc, hwn, ac o'r llyfrau eraill a Argraphwŷd dros

O'm Tŷ yn agos i Lun y Carwfil ym maes isa'r fywnog, Caerludd medi 21. 1687.

eich Gwasanaethwr

THOMAS JONES.

Yr Wyddor Gymraeg.

A B C CH D DD E F FF G H I L LL
M N NG O P PH R S T TH U W Y

a b c ch d dd e f ff g h i l ll m n ng o
p ph r ſ t th u w y.

DI a weli fôd ſaith ar hugain o lythyrenau yn y *Gymraeg*: a ſaith o honynt a elwir, Bogeiliaid, y rhain ydynt; a e i o u w y.

A'r ugain eraill a elwir Cydſeiniaid, y rhain ydynt; b c ch d dd f ff g h l ll m n ng p ph r ſ t th.

Un o'r Bogeiliaid, ag un o'r Cydſeiniaid hyn a wna ſylaft fer;

megis

Ab eb ib ob ub wb yb.
ac ec ic oc uc wc yc.
ach ech ich och uch wch ych.
ad ed id od ud wd yd.
add edd idd odd udd wdd ydd.
af ef if of uf wf yf.
aff eff iff off uff wff yff.
ag eg ig og ug wg yg.
al el il ol ul wl yl.
all ell ill oll ull wll yll.
am em im om um wm ym.
an en in on un wn yn.

ang eng ing ong ung wng yng.
ap ep ip op up wp yp.
aph eph iph oph uph wph yph.
ar er ir or ur wr yr.
as es is os us ws ys.
ath eth ith oth uth wth yth.
aw ew iw ow uw yw.

Ba be bi bo bu bw by.
Ca ce ci co cu cw cy.
cha che chi cho chu chw chy.
Da de di do du dw dy.
dda dde ddi ddo ddw ddy.
Fa fe fi fo fu fw fy.
ffa ffe ffi ffo ffu ffw ffy.
Ga ge gi go gw gy.
Ia ie io iw.
La le li lo lu lw ly.
lla lle lli llo llu llw lly.
Ma me mi mo mu mw my.
Na ne ni no nu nw ny.
nga nge ngi ngo ngu ngw ngy.
Pa pe pi po pu pw py.
pha phe phi pho phu phw phy.
Ra re ri ro ru rw ry.
Sa ſe ſi ſo ſu ſw ſy.
Ta te ti to tu tw ty.
tha the thi tho thu thw thy.
Wa we wi wo wu wy.

Bydd hyddyſc ar yr hyn a eiſt droſdo, cyn y meiddiech ym mhellach; ac yno dŷſc gyſſylltu 'r llythyrennau yn ſylaſtau hwŷ, a geiriau cyflawn, ſel y canlyn.

Geiriau o un Sylaſt.

Am, bâs, bâr, cam, cap, car, câr, câs, câth, cî, cô, cû, dâ, dû, dûr, dwl, dŵr, dŷn, llâdd, llen, llô, llu, llw, llŷm, mam, mêr, môr, mûr, mŵg, myn, nâdd, nê, nôs, nudd, pam, pêth, pûr, pwn.

Geiriau o ddwŷ Sylaſt.

Ac-cen accen, ach-os achos, ad-re adre, add-ŷſc addŷſc, af-al afal, af-on afon, ang-or angor, an-os anos, aſ-en aſen, ba-bi babi, ba-chog bachog, ca-lon calon, ce-ſen ceſen, co-ffor coffor, cu-ro curo, cw-pan, cwpan, cy-bydd cybydd, da-ngos dangos, e-win ewin, do-len dolen, dûr-io dûrio, dw-yn dwyn.

Geiriau o dair Sylaſt.

Af-on-ŷdd afonŷdd, an-rhy-dedd anrhydedd, aſ en-au aſenau, at-eb-odd atebodd, ba-ſce-ded baſceded, be-rw-i berwi, ca-lon-au calonau, ce-rw-ŷn cerwŷn, co-rw-en corwen, da-io-ni daioni.

Geiriau

ang eng ing ong ung wng yng.
ap ep ip op up wp yp.
aph eph iph oph uph wph yph.
ar er ir or ur wr yr.
as es is os us ws ys.
ath eth ith oth uth wth yth.
aw ew iw ow uw yw.

Ba be bi bo bu bw by.
Ca ce ci co cu cw cy.
cha che chi cho chu chw chy.
Da de di do du dw dy.
dda dde ddi ddo ddu ddw ddy.
Fa fe fi fo fu fw fy.
ffa ffe ffi ffo ffu ffw ffy.
Ga ge gi go gw gy.
Ia ie io iw.
La le li lo lu lw ly.
lla lle lli llo llu llw lly.
Ma me mi mo mu mw my.
Na ne ni no nu nw ny.
nga nge ngi ngo ngu ngw ngy.
Pa pe pi po pu pw py.
pha phe phi pho phu phw phy.
Ra re ri ro ru rw ry.
Sa se si so su sw sy.
Ta te ti to tu tw ty.
tha the thi tho thu thw thy.
Wa we wi wo wu wy.

Bydd

Bydd hyddysc ar yr hyn a eist drosdo, cyn y meiddiech ym mhellach; ac yno dysc gyssylltu 'r llythyrennau yn sylaftau hwy, a geiriau cyflawn, fel y canlyn.

Geiriau o un Sylaft.

Am, bâs, bâr, cam, cap, car, câr, câs, câth, cî, cô, cû, dâ, dû, dûr, dwl, dŵr, dŷn, llâdd, llen, llô, llu, llw, llŷm, mam, mêr, môr, mûr, mŵg, myn, nâdd, nê, nôs, nudd, pam, pêth, pûr, pwn.

Geiriau o ddwy Sylaft.

Ac-cen accen, ach-os achos, ad-re adre, add-ysc addysc, af-al afal, af-on afon, ang-or angor, an-os anos, af-en afen, ba-bi babi, ba-chog bachog, ca-lon calon, ce-fen cefen, co-ffor coffor, cu-ro curo, cw-pan cwpan, cy-bydd cybydd, dan-gos dangos, e-win ewin, do-len dolen, dûr-io dûrio, dw-yn dwyn.

Geiriau o dair Sylaft.

Af-on-ydd afonydd, an-rhy-dedd anrhydedd, af-en-au afenau, at-eb-odd atebodd, ba-sce-ded basceded, be-rw-i berwi, ca-lon-au calonau, ce-rw-yn cerwyn, co-rw-en corwen, da-io-ni daioni.

Geiriau

Remember to m the

Geiriau o bedair Sylaft.

Add-ol-i-aeth addoliaeth, add-e-wid-ion addewidion, co-lle-di-on colledion, gor-chym-myn-ion gorchymmynion, go-gon-edd-us gogoneddus, meddy gin-iaeth meddyginiaeth, me-ddi-an-ol meddianol, per-chen-no-gi perchennogi.

Geiriau o bum Sylaft.

Go-di-ne-brw-ŷdd godinebrwŷdd, ym-gy-foetho-gi ymgyfoethogi, ym-ry-ſo-nol-deb ymryſonoldeb, ym-ry-fu-ſe-ddu ymryfuſeddu, eth-ol-edig-ion etholedigion, go-ddi-we-ddi-ad goddiwedd-iad.

Gwŷbŷod mai ſylaft iw cymmaint o lythrennau ag a wnelo un ſŵn mewn gair, ſef, heb newid dy lais, megis, fel y gweli fôd yn y gair go-di-ne brw-ŷdd pump o ſylaftau, ac yn y gair ym-gy-foetho-gi y gweli fôd pum ſylaft.

Etto ith gyfarwŷddo; i ddarllen yn hytrach, pan gyfarfyddoech a nodau uwch ben y bogeiliaid, megis â ê î ô û ŵ ŷ, gwybydd mae rhaid iti yſtŷn y bogail yn hirllaes, megis hyn o eſamplau, yr aelwyd ſydd Tan y Tân. mewn man y gwelais adar mân. rhoſtio ber ar y bêr. mae yn fy mer aſgwrn mêr. rhowch halen ir Cîg Ir. gwneud gwelu ir Cor yn y Côr. Twr neu Swp, Tŵr neu Gaſtell. dal yn dyn yn erbyn dŷn.

Englynnion

Englynnion ar ddyſgu darllen Cymraeg.

BOgeiliaid a gaid i'r gwŷdd, a'u gorchwŷl
Wna gyrchu gair Celfŷdd,
Cydſain gywrain yn Geurŷdd,
Llythrennau elfennau ſŷdd.

Os ti a flini heb flŷs i'r weithred,
Yr Athro a ddengŷs,
Dŷſg rwŷdd brif dâſg a rôdd brŷs,
Iw dealliad Ewyllŷs.

Cymmer waith ſwŷniaith i ſyned ymlaen,
Moliannus ŷw 'r weithred,
Rhag Cwŷmpo rhaid Croppio Crêd,
Cwŷn Cywirddoeth Cyn Cerdded.

Athrylith fendith yn ſwŷnder Enaid,
I ynnill uchelder
Trwſiodd ymmadrodd a'i meder,
I 'r Iaith bŷth Athrawiaeth bêr.

Dau

Dau fâth o ffigurau rhifyddiaeth, a henw pôb rhîf ar ei gyfer yn gyflawn air

I	1	Un.
II	2	dau.
III	3	trî.
IV	4	pedwar.
V	5	pump.
VI	6	chwech.
VII	7	ſaith.
VIII	8	wŷth.
IX	9	naw.
X	10	dêg.
XI	11	un ar ddeg.
XII	12	deu-ddeg.
XIII	13	tri ar ddeg.
XIV	14	pedwar ar ddeg.
XV	15	pymtheg.
XVI	16	un ar bymtheg.
XVII	17	dau ar bymtheg.
XVIII	18	trî ar bymtheg.
XIX	19	pedwar ar bymtheg.
XX	20	ugain.
XXI	21	un ar ugain.
XXII	22	dau ar ugain.
XXIII	23	tri ar ugain.
XXIV	24	pedwar ar ugain.
XXV	25	pump ar ugain.
XXVI	26	chwech ar ugain.

XXVII

XXVII	27	ſaith ar ugain.
XXVIII	28	wŷth ar ugain.
XXIX	29	naw ar ugain.
XXX	30	deg ar ugain.
XXXI	31	un ar ddeg ar ugain.
XXXII	32	deu-ddeg ar ugain.
XXXIII	33	tri ar ddeg ar ugain
XXXIV	34	pedwar ar ddeg ar ugain.
XXXV	35	pymtheg ar ugain.
XL	40	deugain.
XLI	41	un a deugain.
L	50	deg a deugain.
LII	52	deuddeg a deugain.
LX	60	tri-ugain.
LXIII	63	tri a thriugain.
LXX	70	deg a thrigain.
LXXIV	74	pedwar ar ddeg a thriugain
LXXX	80	pedwar ugain.
LXXXV	85	pump a phedwar ugain.
XC	90	deg a phedwar ugain.
XCVI	96	un ar bymtheg a phedwar ugain.
C	100	cant.
CVII	107	ſaith a chant.
CX	110	deg a chant.
CXVIII	118	tri ar bymtheg a chant.
CXX	120	ugain a chant.
CXXIX	129	naw ar hugain a chant.
CXXX	130	cant a deg ar hugain.
CXL	140	cant a deugain.

CL

CL	150	cant a dêg a deugain.
CLX	160	cant a thri ugain.
CLXX	170	cant a deg a thri ugain.
CLXXX	180	cant a phedwar ugain.
CXC	190	cant a deg a phedwar ugain.
CC	200	dau-cant.
CCL	250	dau-cant a deg a deugain.
CCC	300	tri chant.
CD	400	pedwar cant.
D	500	pum cant.
DC	600	chwe chant.
DCC	700	saith gant.
DCCC	800	wŷth cant.
CCIↃ. CM.	900	naw cant.
ICIↃ. M.	1000	mîl.
ICIↃC. MC.	1100	mîl a chant.
ICIↃD. MD.	1500	mîl a phum cant.
IICIↃ. MM.	2000	dwŷ fil.
VCIↃ	5000	pum mîl.
XCIↃ	10000	deng-mîl.
XXCIↃ	20000	ugain mîl.
LCIↃ	50000	dêg a deugain mîl.
LLCIↃ	100000	can mîl.
DCIↃ	500000	pum can mîl.
MCIↃ	1000000	buna, neu fil o filoedd.

Di a weli nad oes yn y Golofn gyntaf ond wŷth o Ffigurau, y rhain ydynt, I. V. X. L. C. D. M. CIↃ.

Ag yn y Golofn ddiweddaf onid naw o Ffigurau, y rhain ydynt, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Y

Y rhain wrth eu cysylltu mewn tresn arferol ymhlith y nodau hyn ooo. a arwyddant bôb rhifedi: y nesaf at dy law ddehau sy'n sefyll am unau, a'r nesaf at honno am ddegau, a'r drydydd am gantoedd, a'r bedwaredd am filoedd, a'r bumed am ddegau o filoedd, a'r chweched am gantau o filoedd, a'r saithfed am filoedd o filoedd, &c.

Dechreu a diwedd y Tympau Cyfraith, yn y gorllewinawl fynachlŷs yn y flwŷddŷn, 1688.

Tymp Elian sŷ'n	Dechreu,	Jonawr y 23 dŷdd.
	Diweddu,	Chwefror y 12 dŷdd,
Tymp y Pasg sŷ'n	Dechreu,	Mai yr ail dŷdd.
	Diweddu,	Mai yr 28 dŷdd.
Tymp y Drindod sŷ'n	Dechreu,	Mehefin y 15 dŷdd.
	Diweddu,	Gorphennaf y 4 dŷdd.
Tymp Mihangel sŷ'n	Dechreu,	Hydref y 23 dŷdd.
	Diweddu,	Tachwedd yr 28 dŷdd.

Y nodau Cyffrednawl, a'r symmudawl ymprydiau yn y flwŷddŷn, 1688.

Y Prif, neu'r Euraid rifedi ŷw	17
Y serrit, neu'r Epact ŷw	7
Llythyrennau'r sûl ŷw	A. G.
O suliau gwedi 'r ystwŷll i mae	5
Sûl septuagesima, chwefror y	12
Y dŷdd Cyntaf o'r Grawŷs, mis mawrth y	1
Sûl y Pasg, Ebrill y	15
Sûl y gweddiau, neu'r Erfŷniad, Mai yr	20
Derchafiad Crist i'r nêf, neu dŷdd-Iou derchafael, Mai y	24
Y Sul-gwŷn, mehefin y	3
Sûl y Drindod, mehefin y	10

O ſuliau gwedi 'r drindod i mae ——————————— 24
Sûl yr Adfent, neu ddyfodiad Crîſt, Rhagfŷr yr ——— 2

Am y Diffygiadau a ddigwyddant ar yr haul, a'r lleuad yn y flwŷddŷn, 1688.

PEdwar diffŷg a fŷdd yn y flwŷddŷn hon,(os dilŷn y ſêr gwrs eu naturiaeth,) dau ar yr haul, a dau ar y lleuad.

Y Cyntaf o honŷnt a fŷdd ar y 'Lleuad, ar y pummed dŷdd o Ebrill ynghŷlch chwêch o'r prŷdnawn, ac ni welir mono gyda ni o herwŷdd ei fôd cŷn Codi 'r lleuad.

Yr ail diffŷg a fŷdd ar yr haul, ar yr ugeinfed dŷdd o Ebrill ynghŷlch un ar y glôch y boreu, ac am hynnŷ ni welir mono gyda ni.

Y trydŷdd a fŷdd ar y lleuad, ar y nawfed dŷdd ar hugain o fîs medi, ynghŷlch dêg ar y glôch y boreu ac ni welir mono gyda ni.

Y pedwaredd diffyg a fŷdd ar yr haul, y pedwaredd dŷdd ar ddêg o hydref, ynghŷlch ſaith y boreu, ac ni bŷdd ond bychan, ac ni welir mono gyda ni o herwŷdd ei fôd ar godiad yr haul.

Heblaw'r diffygiadau hŷn, bŷdd diffygiadau eraill y leni mewn llawer o wledŷdd, ac ond odid mewn rhai mannau ynghymru: Lle y bo merched yn ddeg ar hugain oed Cŷn eu priodi, diammeu y bŷdd arnŷnt ddiffŷg naill a'i Cynhyſgaeth a'i glendid.

Egluriad dalennau'r miſoedd yn yr Almanac hwn.

Y Flwŷddŷn a ranwŷd yn ddeuddeg o fiſoedd, ac i bôb mîs o honŷn i mae dau du dalen yn perthŷn, a'r tu dalen Cyntaf or ddau a ranwŷd yn wŷth o golofnau.

1. Y golofn gyntaf o honŷnt, neu'r neſa at y llaw aſw ſŷn dangos dyddiau 'r mîs, lle y gwelwch. 1, 2, 3, 4, 5, &c.

2. Yr ail golofn ſŷ'n dangos dyddieu'r wŷthnos, lle y gwelwch A. b. c. d. e. f. g. gwŷbyddwch mae 'r llythyren-

nau

nau mawrion yn y golofn ymma sŷ'n sefŷll am y suliau, fel A. G. am y leni, A am y suliau yn Jonawr, a'r tri sul'au Cynta yn chwefror, ac G am yr hôll suliau eraill yn y flwŷddŷn,

3. Y drydŷdd golofn sŷ'n dangos y dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod, a gwŷlmabsanctau Cymru, a'r dyddiau a rhoddwŷd llawer o gristionogion i farwolaeth am eu Crefŷdd, ond gwŷbyddwch fôd yr hôll ddyddiau sŷdd orchymmŷnedig iw Cadw yn wŷlion gwedi eu hargraphu a llythyrennau duach a mwŷ na'r lleill.

4. Y bedwaredd golofn sŷ'n dangos pa lê y bŷdd yr arwŷddion ynghorph dŷn ac enifail ar bôb dŷdd, fel y gwelwch yn y golofn hono gyferbŷn a'r dŷdd Cynta a'r ail o Jonawr, gwddw, yn dangos i chwi fôd yr arwŷdd y dyddiau hynny yn y gwddw.

5. Y bummed golofn a ddengus godiad y lleuad o'i llawnlloned iw newidiad; a'i machludiad o'i newidiad iw llawn lloned, yr awr tan A, ar mynudŷn tan m, wrth ac ar ôl n sŷ'n arwŷddo nos neu cyn hanner nos, wrth ac arôl b sŷ'n arwŷddo boreu neu rhwng hanner nôs a hanner dŷdd.

6. Y chweched golofn sŷ'n dangos pen llanw 'r môr bôb dŷdd a nôs yn y flwŷddŷn 1688. oddeutu Cymru, gyferbŷn ar dŷdd a fynnoch Cewch yr awr tan A, a'r mŷnud tan m, a hynnŷ a wasanaetha ddŷdd a nôs, neu foreu a hwŷr, heb fawr fai.

7. Y seithfed golofn sŷ'n dangos Codiad yr haul bôb dŷdd drwŷr flwŷddŷn, yr awr tan A, a'r mŷnud tan m.

8. Yr wythfed golofn, neu'r golofn nesa at y llaw ddeheu sŷ'n dangos machludiad yr haul beunŷdd, Cewch yr awr tan A, ar mŷnud tan m.

Yr ail tu dalen am bôb mîs sŷ mor eglur na bô raid ymma mo' u heglurо.

Yr ymmadrodd ynghŷlch ysmonnaeth sŷdd wrth ysmonnaeth y Saeson, lle y bo tîr Cymru yn oerach na thîr Lloegr rhaid iw heu ŷd a phethau eraill yn ddiweddarach na'r amseroedd a hennwŷd ymma.

JONAWR. 1688.

dyddieu 'r mis	dyddieu'r wythnos	Y Dyddiau gwylion, a'r ddydiau hynod.	Yr arwyddion yng-horph dyn ac Enifail.	Codiad, a machludiad y Lleuad. A.		M.	Pen llanw'r môr. A.	M.	Haul yn Codi A.	M.	Haul yn machlud A.	M.
1	A	Enwaediad Crist.	Gwddw.	2	lleuad yn mach	34	6	50	8	9	3	51
2	b	Bodfan, ac Abel.	Gwddw.	3		27	7	43	8	8	3	52
3	c	Seth, Enoch.	ysgwŷddau.	4		14	8	36	8	7	3	53
4	d	Methusalem.	breichiau.	5		7	9	29	8	6	3	54
5	e	Seimon.	bronnau,	6		0	10	18	8	4	3	56
6	f	Dydd ystwyll.	sefnig,	6		55	11	9	8	3	3	57
7	g	Cêd Esgob.	Cylla.	—		—	12	0	8	1	3	59
8	A	1 Sul gwedi'r ystw.	Cefen.	4	N	10	12	45	8	0	4	0
9	b	Mercel.	Calon.	5	lleuad yn Codi	38	1	30	7	58	4	2
10	c	Paul Erem.	y bol a'r	7		16	2	15	7	56	4	4
11	d	Hygin.	perfedd,	8		44	3	0	7	55	4	5
12	e	Llwchaern.	Ceudod.	9		33	3	45	7	54	4	6
13	f	Elian Esgob.	Clunniau,	10		22	4	30	7	52	4	8
14	g	Ffelics.	pedrain.	11		11	5	15	7	51	4	9
15	A	2 Sul gwedi'r ystw.	yr Arffed	12		0	6	0	7	50	4	10
16	b	Marchell.	a'r dirgel-	12	B	50	6	45	7	48	4	12
17	c	Anthony.	wch.	1		45	7	30	7	46	4	14
18	d	Prisca.	morddwŷ-	2		40	8	15	7	44	4	16
19	e	Wastan.	dŷdd.	3		36	9	0	7	43	4	17
20	f	Ffabian.	gliniau a	4		30	9	45	7	41	4	19
21	g	Annes, neu Agnes.	garrau.	5		26	10	30	7	39	4	21
22	A	3 Sul gwedi'r ystw.	Goesau neu	7		20	11	15	7	37	4	23
23	b	Tymp yn dechreu.	Esgeiriau.	—		—	12	0	7	35	4	25
24	c	Cattwg.	Traed,	4	lleuad yn machlud	30	12	46	7	34	4	26
25	d	Troead St. Paul.	Traed.	5		50	1	33	7	32	4	28
26	e	Polycarpus.	Pen ac	7		10	2	21	7	30	4	30
27	f	Joan, Aeron.	wŷneb.	8		30	3	10	7	28	4	32
28	g	Oevig.	gwddw.	10		00	4	00	7	26	4	34
29	A	4 Sul gwedi'r ystw.	gwddw.	11		20	4	51	7	24	4	36
33	b	merthyr. B. Charl. I	ysgwŷddau,	12	B	40	5	43	7	22	4	38
31	c	Mihangel.	breichiau.	1		50	6	36	7	20	4	40

Y	llawnlloned y 7 dŷdd, 12 mŷnud gwedi un o'r prŷdn
Lleuad	3 charter oed y 15 dŷdd, 10 mŷnud Cyn 5 o'r prŷdn
ſŷdd	newidio y 22 dŷdd, 12 mŷnud gwedi 10 o'r nos.
yn	un chwarter oed y 29 dŷdd, gwedi haner dŷdd.

Pôb Hwnſman dâ a ddyleu yn y mîs hwn yſgythru pôb Canghennau gormodedd oddiar ei brennau toreth, a datguddio eu gwraidd hwŷnt, A phlannu pôb mâth a'r ſiettus a Choed toreth ar y Chwarter Cyntaf o'r Lleuad, a phan ſyddo 'r Tywŷdd yn dymherus ac yn glaear a'r gwŷnt yn y deheu neu 'r gorllewin, plennwch ffâ a ffŷs gerddi a llyſiau gwŷddelig pan ſo'r Tywŷdd yn glaear, a'r lleuad yn lleihau ; Pelwch eich gerddi y mîs hwn.

Na ollynged nêb waed yn y mîs hwn, ac na Chymmered byſygwriaeth o ddigerth bôd yn Angenrheidiol iddo: Gochelwch gael Anwŷd yn y mîs hwn, oblegŷd i mae yn magu pôb mâth ar Lyſnafedd a Glofoerion, ſef *Riwms a ffiêms.* Drŵg i chwi ymprydio neu gadw eich Cythlwn yn hîr y boreu. Yfed gwîn gwŷn ar gythlwn ſŷ ddâ. Bydded eich bwŷd mewn gweddeidd-dra o frydaniaeth, o herwŷdd goreu pyſŷgwriaeth yn y mîs hwn ŷw bwŷd a dillad Cynnes, a Thân dâ, a Chywelu nwŷfus. Nid ŷw'r ſêr yn bygwth y bŷdd rhaid bôd ar nêb eiſien 'r pathau hynnŷ os bŷdd ganthynt ddigon o Arian, ond y nêb a fô diariannog a geiff wŷbod bêth ŷw eiſieu pôb un o honŷnt. Y bôbl ddâ o herwŷdd y 'ch bôd chwi yn brin gwnewch yn fawr o honoch eich hunnain.

Os bŷdd pêth Rhew ar ddechreu 'r mîs, ni pheru ond ychydig amſer ; Amla tywŷdd a ddiſgwilir yr hanner Cynta or mîs hwn, ŷw ymbell gafod o ôd neu wlaw oer, ac awŷr gymmylog a gwŷnt llŷm: Ond yr hanner diwedda o'r mîs a fydd tebŷg i fôd yn rhewlŷd, ac oddetiid bŷdd pêth eira Cŷn diwedd y mîs.

CHWEFROR. 1688.

dyddiau'r mis	dyddiau'r wythnos	Y Dyddiau gwylion, a'r dyddyau hynod.	Yr Arwyddion yng horph dyn ac Enifail.	Codiad, a machludiad y Lleuad. A.		M	Pen Llanw'r môr A.	M.	Haul yn Codi A.	M.	Haul yn machlud A.	M.
1	d	Bridget.	dwylo.	2	B	0	8	29	7	10	4	48
2	e	Gwyl fair y Canh	bronnau,	3	Machlud	0	9	17	7	17	4	43
3	f	Llywelyn.	brwyden.	4		0	10	5	7	15	4	45
4	g	Gilbart.	Cefen,	5		0	10	53	7	13	4	47
5	A	5 Sul gwedir ystw.	Calon.	6		0	11	40	7	11	4	49
6	b	Cyhoeddwyd y Bre.	y bol	7		0	12	30	7	9	4	51
7	c	Romwald.	a'r	—	—	—	1	20	7	7	4	53
8	d	Solome.	perfedd.	5	N	0	2	10	7	5	4	55
9	e	Apollon.	pedrain	6		8	3	0	7	3	4	57
10	f	Alexander.	neu	7		16	3	50	7	1	4	59
11	g	Euphrod.	Cluniau.	8	Lleuad	24	4	40	6	59	5	1
12	A	Sul septuagesima.	Arphed,	9		32	5	30	6	57	5	3
13	b	nos tynny falandein.	dirgelwch.	10		40	6	20	6	54	5	6
14	c	dydd g. falandein.	morddwyd.	11	B	48	7	10	6	52	5	8
15	d	Faustin.	morddwyd.	12		56	8	0	6	50	5	10
16	e	Polychrau.	glinniau, a	1	yn Codi	40	8	50	6	48	5	12
17	f	Diascordia.	garrau,	2		40	9	40	6	46	5	14
18	g	Undebyst.	Coesau,	3		40	10	30	6	44	5	16
19	A	Sul sexagesima.	Coesau.	4		40	11	20	6	42	5	18
20	b	Eucharyst.	Traed,	5		40	12	10	6	40	5	20
21	c	y 69 merthyron.	Traed.	—	—	—	1	50	6	38	5	22
22	d	Cadair Peter.	pen ac	5	N	40	2	37	6	36	5	24
23	e	Egbert Frenin.	wyneb.	6	Lleuad	40	3	28	6	34	5	26
24	f	Intercal.	gwddw,	7		46	4	0	6	32	5	2[illegible]
25	f	Gwyl S. Matthias	gwddw,	8	yn mach.	52	4	40	6	30	5	3[illegible]
26	G	Sul ynyd.	gwddw.	9		58	5	20	6	29	5	31
27	a	Dydd llun ynyd.	ysgwyddau,	11		6	6	16	6	27	5	[illegible]
28	b	Dydd mawrth ynyd.	breichiau.	12		10	7	0	6	24	5	[illegible]
29	c	mercher y lluwd.	bronnau.	1	B	17	7	32	6	22	5	38

Y Lleuad sŷdd yn	llawn lleuad y 6 dŷdd. 4 mŷnud gwedi 7 y boreu. 3 chwarter oed y 14 dŷdd. gwedi 10 y boreu. newidio yr 21 dŷdd. 24 mŷnud gwedi 8 y boreu. un chwarter oed yr 28 dŷdd han. awr Cyn un y boreu.

Y mîs hwn hefŷd sŷdd amser dâ i ddadwreiddio, ac i blannu sietus îrion, a rhôswŷdd, a gwinwŷdd, a hops, a phôb mâth ar dympathau ar a ddygo ffrwŷth, ac i hau pŷs, a ffâ, a winwŷns, a phôb mâth ar Salet a llysiau Crochon erbŷn yr hâ. Tocciwch bôb blegurŷn gormodedd ar eich prennau toreth, a difwsoglwch a glânhewch hwŷnt oddiwrth bôb llygredigaeth, symmŷdwch eich plannhigion, a 'ch Coed Ieuaingc ar y chwarter diweddaf o'r Lleuad, a phan fo'r Arwŷdd yn y pen, y Cluniau, neu 'r Arffed.

Gellir gollwng gwaed os bŷdd angenrhaid yn y mîs hwn, na chymmerwch bysygwriaeth yn y mis ymma o ddigerth bôd yn angenrhaid i chwi. Gochelwch gael yr anwŷd pan ddigwŷddo diwrnod Claear drwŷ esgeulustra, o blegŷd nid parrhaus ŷw'r Awel glaear yn y mîs hwn. Pôb mâth ar fwŷd llymrig megis pysgod, a llaeth, sŷ'n Caethiwo'r gwŷthennau, a'r Afu neu'r ysgyfent, ac yn Tewychŷ'r gwaed, ac am hynnŷ nid ydŷnt amgen na gelynnion i'r Iechŷd yn y mîs hwn.

Tua diwedd y mîs hwn, byddwch tebŷg i glywed pêth newŷdd ynghylch dyrnu ieir, a gwneuthur Crempogau: ond os digwŷdd i nêb dori eu boliau wrth fwŷta Crempogau, bŷdd hynnŷ newŷdd drŵg iawn.

Os bŷdd Rhew ar ddechreu'r mîs hwn, ni pheru ond ychydig amser, mae 'r planedau yn addo oerni a gwŷnt Cyffroes ar y dechreu. Ynghŷlch yr wŷthfed neu'r nawfed dŷdd bŷdd tebŷg i dori yn deg ag yn glaear. Tua chanol y mîs ond odid bŷdd oerach drachefen, a rhai Cafodŷdd o wlaw neu ôdwlaw. A thua 'r diwedd pôb mâth ar dywŷdd anwadal, a phêth rhew.

MAWRTH

MAWRTH. 1688.

dyddiau'r mis.	dyddiau'r wythnos.	Y Dyddiau gwylion, a'r Dyddiau hynod.	Yr Arwyddion ygghorph dyn ac Enifail.	Codiad, a machludiad y lleuad. A.		M.	Pen llanw'r môr. A.	M.	Haul yn Codi. A.	M.	Haul yn machlud A.	M
1	d	**Gwyl Ddewi.**	Brwyden.	4	B	12	8	20	6	20	5	40
2	e	Siad, mawthwl.	Y Cefen	4	machludo	48	9	9	6	18	5	42
3	f	Noe fam ddewi.	a'r galon.	5		24	9	52	6	16	5	44
4	G	1 **Sul** o'r grawys.	Y bol ar	5		56	10	35	6	14	5	46
5	a	Theophilus.	perfedd.	6		12	11	15	6	11	5	49
6	b	Pryden.	Cluniau,				12	0	6	8	5	52
7	c	Thomas, a sannan.	Cluniau.	6	N	20	12	59	6	6	5	54
8	d	Philomen.	Arphed a	7	lleuad yn	40	1	48	6	4	5	56
9	e	Pryden.	dirgelwch,	9		0	2	37	6	2	5	58
10	f	dydd a nôs un hyd.	dirgelwch.	10		20	3	26	6	0	6	0
11	G	2 **Sul** o'r grawys.	norddwyd,	11		40	4	15	5	51	6	2
12	a	Gregory.	norddwyd;	1	B	0	5	4	5	56	6	4
13	b	Tudur, Edward.	morddwyd.	2		21	5	53	5	54	6	6
14	c	Candyn myrthyri.	glinniau	2		40	6	42	5	52	6	8
15	d	Wynebog.	a	3	Codi.	0	7	31	5	50	6	10
16	e	Cyfodiad Lazerus.	garrau.	3		20	8	20	5	48	6	12
17	f	Padrig wyddel.	Coesau.	3		40	9	9	5	46	6	14
18	G	3 **Sul** o'r grawys.	Coesau,	4		0	9	52	5	44	6	16
19	a	Cymbryd,	Traed.	4		40	10	35	5	42	6	18
20	b	Twthert.	Traed.	5		20	11	15	5	40	6	20
21	c	Bened.	Pen ac				12	0	5	38	6	22
22	d	Benediged.	wyneb.	6	N	40	12	48	5	36	6	24
23	e	Godfridus.	gwddw.	7	lleuad yn	42	1	36	5	34	6	26
24	f	Rwirinus.	gwddw.	8		44	2	14	5	32	6	28
25	G	**Beichiogiad mair**	ysgwyddau.	9		46	3	2	5	30	6	30
26	a	Castulus.	breichiau.	10		48	3	50	5	28	6	32
27	b	Jo. Erem.	bronnau,	11		50	4	38	5	26	6	34
28	c	Gideon.	bronnau,	12	B	50	5	26	5	24	6	36
29	d	Eustachius.	brwyden.	1	maehl.	54	6	14	5	22	6	38
30	e	Guido.	Cefen,	2		26	7	2	5	20	6	40
31	f	Balbina.	Calon.	3		8	7	50	5	18	6	42

Y Lleuad sydd yn { llawnlloned y 7 dydd, ynghylch 2 y boreu.
3 chwarter oed y 15 dydd, gwedi un y boreu.
newidio yr 21 dydd, arôl 5 o'r prydnawn.
un chwarter oed yr 28 dydd, rhwng 2 a 3 or prydnawn.

Yn y mîs hwn (gan ddewis y tywydd) plennwch a thaclusswch fiettus Ieuaingc, a gorchguddiwch wraidd eich Coed ffrwythlawn y rhain a ddatguddiasoch yn Rhagfyr a Ionawr, Heuwch Gyrch, a Haidd, a moron Gwnnion a Chochion, winwyns, Melonau, Cucummers, a phôb mâth ar Lysiau Crochon. Plennwch Hartichôcs a Saeds, A heuwch bôb mâth ar hâd gerddi.

Yngynghorwch yn y mîs hwn (os bydd achos) a Rhyw glyfyddgar bysygwr. Dymma'r amser goreu yn y flwyddyn i illwng gwaed, ac i gymmeryd Pysygwriaeth os bydd achos. Na fwytaed nêb ond gweddiedd-dra yn y mîs hwn, a hynny o'r bwyd a ddygymmyddo oreu a'r Corph, ac a fyddo ffrwythlawn a mwythus-fwyd. Gochelwch bôb pêth hallt, Purwch eich gwaed drwy gymmeryd pysygwriaethawl ddiod, a gollwng gwaed. Bwyd a diod melusion sydd oreu yn y mîs hwn. Na esgeulused nêb fwytta ar foreu Cynyfed.

Iachach iw ymlenwi ar gawl neu bottes pys nag ar lîd a Chynfigen yn y mîs hwn. Os gwnewch gawl neu bottes nawrhyw ar y dydd Cyntaf o'r mîs, er dim ar a fo rhowch gennin peder ynddo, gwell yw gadel yr hôll lysiau eraill allan o hono na'r un llysieuyn hwnnw.

Têg a sych ac eglur ar ddechreu'r mîs, A rhew ar foreuau, Anwadal o'r nawfed dydd hyd ddiwedd y mîs, weithiau glaw, weithiau odwlaw, weithiau Cenllysg, weithiau gwyntiog, weithiau ebrwydd gafodydd.

EBRILL. 1688.

dyddiau'r mîs.	dyddiau'r wythnos.	Y dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwŷddion yng horph dŷn, ac Enifail.	Codiad, a machludiad y lleuad. A.		M.	Pen llanw 'r môr. A.	M.	Haul yn Codi A.	M.	Haul yn machlud A.	M.
1	G	3 Sul o'r grawŷs.	Y bol	2	B	20	8	38	5	16	6	44
2	a	mynediad Mair i'r	a'r	3	mach	40	9	26	5	14	6	46
3	b	Richard. (Aipht.	perfedd.	4		56	10	14	5	12	5	48
4	c	Tyrnog, Ambros.	Clunniau,	5		20	11	2	5	10	6	50
5	d	Derfel gadarn.	Clunniau.	—		—	11	50	5	8	6	52
6	e	Llywelŷn.	yr Arphed	7	N	0	12	38	5	6	6	54
7	f	Ethelwal Frenin.	a'r	8	lleuad	7	1	26	5	5	6	56
8	G	Sul y Blodau.	dirgelwch.	9		14	2	14	5	3	6	58
9	a	Albinus.	morddwŷd,	10		21	3	2	5	2	6	59
10	b	y saith gwŷryson.	morddwŷd.	11		28	3	50	5	0	7	00
11	c	Liberws.	glinniau	12	B.	35	4	8	4	58	7	2
12	d	Hugh Esgob.	a garrau.	1	yn	40	4	56	4	56	7	4
13	e	gwener y Croglith.	Coesau,	2	Codi.	11	5	40	4	54	7	6
14	f	Tiburtius.	Coesau.	2		42	6	40	4	52	7	8
15	G	Sul y Pasc.	Traed,	3		13	7	42	4	50	7	10
16	a	Padarn.	Traed.	3		44	8	44	4	48	7	12
17	b	Anticetus.	pen ac	4		10	9	45	4	46	7	14
18	c	Oswŷn.	wŷneb.	4		30	10	56	4	44	7	16
19	d	Timothy.	gwddw,	4		50	12	[illegible]	4	42	7	18
20	e	Cadwalad Frenin.	gwddw.	—		—	12	55	4	40	7	20
21	f	Seimon.	ysgwyddau,	7	N	40	1	50	4	38	7	22
22	G	Sul y Pasc bychan	breichiau,	8	lleuad	54	2	45	4	36	7	24
23	a	Siorsŷn sais. Coroni.	dwŷlo.	9	yn	48	3	40	4	34	7	26
24	b	Albertus. (y Brenin.	bronnau,	10		40	4	35	4	32	7	28
25	c	Gwyl St. Marc.	brwŷden.	11		30	5	30	4	30	7	30
26	d	Clari, Cletus.	Cefen,	12		0	6	25	4	28	7	32
27	e	Walburg Frenin.	Calon.	12	B	49	7	20	4	26	7	34
28	f	Fitalus Ferthŷr.	y bol	1	mach	18	8	15	4	24	7	36
29	G	2 Sul gwedi'r pasc.	a'r	1		50	9	10	4	22	7	38
30	a	Josua.	perfedd.	2		25	10	5	4	20	7	40

EBRILL. 1688.

Y Lleuad sŷdd yn
- llawnlloned y 5 dŷdd, 4 mŷnud gwedi 6 o'r prydnawn.
- 3 chwarter oed y 13 dŷdd, 4 mŷnud arôl hanner dŷdd.
- newidio yr 20 dydd, hanner awr gwedi 3 y boreu:
- un Chwarter oed y 27 dŷdd, rhwng 6 a 7 y boreu.

Yn y mîs hwn heuwch gywarch a llîn. A gosodwch bolion i'ch Hops, heuwch bôb mâth ar hâd gerddi, helaethwch gyfyngder y Gwenŷn drwŷ egorŷd drws eu Cychau, a'u gillwng i gasglu eu Cyfreidiau erbŷn gauaf arall: Diriſclwch rîſcl i'r Barcwŷr yn y mîs hwn. Edryched pôb hwſwi ddâ at eu gerddi, a meddylied mewn amſer am Lyſodraeth eu buches. Pôb trînŷdd gerddi a ddylent hau ar ſychder, a phlannu ar lybaniaeth.

Pyſygwriaeth yn y mîs hwn ſŷ brydlawn iawn, ac ymddiſbaddu neu yrloeſi'r Corph, a gollwng gwaed: A garo ei Jechŷd ymgadwed heb yfed gwîn yn y mîs hwn, oblegŷd i fôd yn gwreiddio amriw o ddoluriau ynghorph y ſawl a'i hyfo yn Ebrill, ac yn diniſtrio enioes llawer glanddŷn oddiar wŷneb y ddaiar. Yn y mîs hwn bŷdd pôrs y Corph yn egored, ac yn gymwŷs i dderbŷn pyſygwriaeth; ac am hynnŷ dymma 'r amſer Cyſleuſaf a hawſaf i ymwared oddiwrth bôb afiechŷd, ac i Jachau y nêb a fo yn goſidio dan gaethiwed eu doluriau.

Os digwŷdd y mîs hwn yn dêg bŷdd yr adar pluog yn llawer dedwyddach na'r merched boneddigion, oblegŷd pan godo'r Adar y boreu byddant drwſiadus yn ddi drafferth, a bŷdd rhaid i'r merched boneddigion gael dwŷ awr neu dair i wiſgo amdanynt: ac heblaw hynnŷ mae'r adar yn daclus iawn heb gôſt, y prŷd y bo gwchder, y gwragedd yn magu Conſymſiwn ym mhoccedau eu gwŷr.

Mae'r plannedau yn addo tywŷdd Cymhedrol i'r tymmor yr hanner Cyntaf or mis hwn, hynnŷ ydiw, Claear a thymherus, ag ymbell gafod o wlaw; A Thua 'chanol y mîs bŷdd tebŷg i oeri, ac i biccio ymbell gafod ddicllon o wlaw neu ôdwlaw, a pheth rhew ar foreuau yn diflannu blodeuau'r Coedŷdd. Pêth Teccach tua'r diwedd.

MAI.

MAI. 1688.

dyddiau'r mîs.	dyddiau'r wŷthnos	Y Diddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwŷddion yng-horph dŷn, ac Enifail.	Codiad, a machludiad y lleuad. A.		M.	pen llanw'r môr. A.	M.	haul yn Codi. A.	M.	haul yn machlud A.	M
1	b	St. Philip, a St. Jago.	Cluniau,	3	B	10	10	05	4	19	7	41
2	c	Anthonasius.	Cluniau.	3	mach.	50	11	08	4	17	7	43
3	d	Dyfais y groes.	Arphed a	4		10	11	30	4	15	7	45
4	e	Melangell.	dirgelwch,	4		20	12	00	4	13	7	47
5	f	Gothard.	Arphed,	—		—	12	49	4	12	7	48
6	G	3 Sul gwedi'r pasc.	morddwŷd,	8	N	36	1	41	4	11	7	49
7	a	Stanislos.	morddwŷd	9	lleuad	0	2	33	4	10	7	50
8	b	Infental.	glinniau,	9		36	3	25	4	8	7	52
9	c	Nicholas.	garrau.	10		20	4	17	4	7	7	53
10	d	Pencrat.	Coesau,	11		0	5	9	4	6	7	54
11	e	Cristian.	Coesau,	12	B	27	6	1	4	4	7	56
12	f	Penusus.	Coesau.	12	yn	54	6	53	4	3	7	57
13	G	4 Sul gwedi'r pasc.	Traed,	1	Codi	20	7	45	4	2	7	58
14	a	Boniffas.	Traed.	1		43	8	37	4	0	8	0
15	b	Sophia.	pen ac	2		10	9	29	3	59	8	1
16	c	Granog.	wŷneb.	2		36	10	21	3	57	8	3
17	d	Dynstan.	gwddwf,	3		0	11	13	3	56	8	4
18	e	Sewel Esgob.	gwddwf.	—		—	12	00	3	54	8	6
19	f	Sarah.	ysgwŷddau,	8	N	30	12	45	3	52	8	8
20	G	5 Sul gwedi'r pasc.	breichiau.	9		00	1	30	3	51	8	9
21	a	Collen.	bronnau,	9	lleuad	30	2	15	3	50	8	10
22	b	Helen Frenhines.	brwŷden.	10	yn	00	3	00	3	49	8	11
23	c	Wiliam.	y Cefen	10		30	3	45	3	48	8	12
24	d	Dydd Jou derchaf.	a'r	11		00	4	20	3	47	8	13
25	e	Urbanws.	galon.	11		30	4	15	3	46	8	14
26	f	Edward.	y bol a'r	12	B	02	5	00	3	45	8	15
27	G	6 Sul gwedi'r pasc.	perfedd.	12	machlŷd.	33	5	45	3	45	8	15
28	a	Jonas.	Cluniau,	1		00	6	36	3	44	8	16
29	b	Gwyl y Brenin.	Cluniau,	1		30	7	13	3	43	8	17
30	c	Wigand.	Cluniau.	2		00	8	20	3	42	8	18
31	d	Petronel.	Arphed.	2		30	9	00	3	42	8	18

MAI. 1688.

Y	llawnlloned y 5 dŷdd, Rhwng 9 a 10 y boreu.
Lleuad	3 chwarter oed y 12 dŷdd, ynghŷlch 7 o'r prŷdnawn.
ſydd	newidio y 19 dŷdd, ar ôl 4 y boreu.
yn	un chwarter oed y 26 dŷdd, Cŷn 11 o'r nôs.

Y mîs hwn ſŷ'n gwahadd yr hwſwi Lwŷddiannus, a'r gwŷr penigamp, (ſef y pyſygwŷr a'r pothecaris) i oſod eu ſtiliau ar waith. Yn nechreu y mîs hwn heuwch a phlennwch bôb llyſiau hâf tyner, y rhain na ddygymmyddant ag oerdra'r hîn yn gŷnt o'r flwŷddŷn. Chwynnwch Erddi eich Hops, a thorwch bôb ofer ganghennau. Difwſoglwch eich Coed, a'ch gerddi: A chwŷnnwch eich ydau.

Codwch yn foreu, a rhodiwch y meuſŷdd a'r gerddi, a hynnŷ ar lan afon os Cewch y fâth gyfleuŷſtra, pôb gardd a gwrŷch yn y mîs hwn a waſanaetha am byſygwriaeth. Ymmenŷn mai, a ſage neu ſâeds ſŷdd enllŷn iachus ar foreu, A Glouw ſaidd ſummel ſŷdd well na gwîn; Cwrw yſgyrfi, A Bîr wermod ſŷ ddiod iachus. Bwŷtta ac yfed yn foreu ſŷ ddâ er mwŷn iechŷd. Ond pôb bwŷdŷdd a fônt wreſog eu naturiaeth, A phôb hâllt fwŷd ſŷdd afiachus yn y mîs hwn.

Y mîs hwn ſŷ fîs Carwriaeth, ac am hynnŷ Cynghorwn y gwŷr ifaingc i edrŷch attynt eu hŷnain, o blegŷd fôd y merched yn debŷg i ffidil a fae a phedwar o linynnau neu dannau iddi, yr rhain ydŷnt, gweddeidd-dra, Cywirdeb, hyſwiaeth, a morwŷndod; pan fô ar ffidil eiſiau un o'i phedwar tant ni thiwnnia hi yn hyfrŷd; Ac fellu am y merched, os bŷdd arnŷnt eiſeu un o'r pedwar priodolderau a henwŷd uchod, ni wnant fwŷ hyfrŷdwch i ŵr nag a wnae ffidil ddi dannau.

Diſgwilir tegwch ar ddechreu'r mîs hwn, ac ymbell gafod o wlaw tua'r Cauol, a thêg drachefen tua'r diwedd ac anwadal.

MEHEFIN.

MEHEFIN. 1688.

dyddiau'r mis.	dyddiau'r wŷthnos.	Y Dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwŷddion yng-horph dŷn, ac Enifail.	Codiad, a machludiad y lleuad. A.		M.	pen llanw'r môr. A.	M	haul yn Codi A.M.		haul yn machlud A.	M.
1	e	Tegla.	Arphed	3	B	00	10	0	3	42	8	18
2	f	Gwŷfen.	morddwŷd,	3	m.	30	11	0	3	42	8	18
3	G	y Sul Gwyn.	morddwŷd.				12	0	3	42	8	18
4	a	Hedrog.	gliniau,	8	N	30	12	55	3	41	8	19
5	b	Nichodemus,	a	9		0	1	50	3	41	8	19
6	c	Narbert.	garrau.	9	lleuad yn Codi.	30	2	45	3	41	8	19
7	d	Paul.	Coesau,	10		0	3	40	3	41	8	19
8	e	Wiliam Esgob.	Coesau,	10		30	4	35	3	41	8	19
9	f	Barnim.	Traed,	11		16	5	30	3	41	8	19
10	G	Sul y Drindod.	Traed.	11		50	6	25	3	41	8	19
11	a	St. Barnab. y dŷdd	pen ac	12	B	20	7	20	3	41	8	19
12	b	Blandin. (hwŷaf.	wŷneb.	12		40	8	15	3	41	8	19
13	c	Sannan.	gwddwf,	1		10	9	10	3	41	8	19
14	d	Valerius.	gwddwf.	1		40	10	05	3	41	8	19
15	e	Trillo.	ysgwŷdd.	2		10	11	3	3	41	8	19
16	f	Elidan, Curig.	breichiau.	3		0	12	0	3	41	8	19
17	G	1 Sul gwedi'r drin.	bronnau,				12	48	3	41	8	19
18	a	Homer.	bronnau,	8	N	30	1	36	3	41	8	19
19	b	Leuard.	bronnau.	9		0	2	24	3	42	8	18
20	c	Regina.	Cefen,	9	lleuad yn machlud.	30	3	12	3	42	8	18
21	d	Alban.	Calon.	10		0	4	0	3	42	8	18
22	e	Gwen frewi.	y bol a'r	10		30	4	48	3	43	8	17
23	f	Basilius.	perfedd.	10		56	5	36	3	43	8	17
24	G	Gwyl St. Joan fed.	Cluniau,	11		10	6	24	3	44	8	16
25	a	Elogius.	Clunniau,	11		36	7	12	3	45	8	15
26	b	Tyrnog, Twrog.	Clunniau.	12	B	6	8	0	3	46	8	14
27	c	y 7 Cyscaduriaid.	Arphed	12		50	8	48	3	47	8	1[illegible]
28	d	Leo.	dirgelwch.	1		20	9	36	3	48	8	12
29	e	Gwyl S. Pet. a Paul	morddwŷd,	1		50	10	24	3	49	8	11
30	f	Ymchwel Paul.	morddwŷd.	2		45	11	12	3	50	8	10

MEHEFIN. 1688.

Y Lleuad sydd yn
- llawnlloned y 3 dydd, Cyn 10 o'r nôs.
- 3 chwarter oed y 10 dydd, Cyn 6 o'r prydnawn.
- newidio y 17 dydd, arôl 8 o'r prydnawn.
- un chwarter oed y 25 dydd, rhwng 3 a 4 o'r prydnawn.

Ar y llawn lloned yn y mîs hwn a'r nesaf, Cesclwch y llysiau a gadwoch yn sych drwy'r flwyddyn, Gosodwch eich Rhôsmari, a'ch Gilliflowers, Heuwch eich Lettus, a'ch Redis 3 neu 4 diwrnod o flaen y llawnlloned, ac yna nî hâdant yn wyllt: Cneifiwch eich defaid Cyn y llawnlloned. Gwiliwch dori llysiau, neu bwysiau a Chyllell neu arf, ond a'ch bysedd.

Nid niwed iw chwys a ddêl drwy weithio mewn gweddeidd-dra o boen. Arferwch ysgafnder neu weddeidd-dra o fwyd yn y mîs hwn, ac na ddioddefwch i'ch meddyliau redeg ar anlladrwydd. Peryglus iw Cysgu neu orwedd yn hir ar y ddaiar. Yfed diod oer pan fo'r Corph yn wresog, sydd lawer afiachach na nofio dros afon ar Rew ac Eira. Yr amser hwn sy brydlawn i hel Rhosau, a phôb mâth ar lysiau, ac iw distilio hwynt. Bydded eich lluniaeth yn fychan ei sylwedd, o herwydd ni ddygymmydd a'r Corph mo'r llawndra o fwyd fel yn misoedd eraill. Maidd glâs lle' berwer ynddo lysiau oer o naturiaeth sydd iachus.

Cariad a phottes pys sydd bethau peryglus i ymhel a hwynt yn y mis ymma, rhag ofn i'r naill dorri'r galon, ac i'r llall dorri'r bol, ni pherthyn pottes pys trwy'r flwyddyn; ond Cariad, megis Cwrw a thybacco sydd bôb amser mewn ffasiwn.

Tywydd tymherys, a pheth gwlaw ar y dechreu; a gwrês mawr a ddisgwilir Cyn yr ail sûl o'r mîs. A thua diwedd y mis bydd bêth oerach, ac ymbell gafod ar ryw ddyddiau.

GORFENNAF. 1688.

dyddiau'r mis.	dyddiau'r wythnos.	Y Dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwŷddion yng horph dŷn, ac Enifail.	Codiad, a machludiad y lleuad. A.		M.	pen llanw'r môr. A.	M.	haul yn Codi A.M.		haul yn machlud A. M.	
1	G	3 Sul gwedi'r drin.	morddwŷd,	3	B	40	11	12	3	51	8	9
2	a	gwŷl fair.	glinniau,	——		——	12	0	3	52	8	8
3	b	Marthin, Pebling.	garrau.	8	N	45	12	48	3	53	8	7
4	c	Ulricus.	Coesau,	9		10	1	36	3	53	8	7
5	d	Anselm.	Coesau.	9	lleuad yn	35	2	24	3	54	8	6
6	e	Ersull, Esaias broph.	Traed,	10		0	3	12	3	55	8	5
7	f	Thomas, Child.	Traed.	10		25	4	0	3	56	8	4
8	G	4 Sul gwedi'r drin.	pen ac	10		40	4	48	3	56	8	4
9	a	ganedigaith mair fag.	wŷneb.	11		10	5	36	3	57	8	3
10	b	gwŷl gywer.	gwddwf,	11		40	6	24	3	58	8	2
11	c	y saith frodur.	gwddwf.	12	B	20	7	12	3	59	8	1
12	d	Harri.	ysgwyddau.	1		0	8	0	3	59	8	1
13	e	Doewan.	breichiau.	1		40	8	48	4	0	8	0
14	f	Garmon, banaf.	dwŷlo.	2	Codi.	20	9	36	4	2	7	58
15	G	5 Sul gwedi'r drin.	dwŷfron,	3		10	10	24	4	3	7	57
16	a	Cynllo.	dwŷfron.	4		0	11	12	4	4	7	56
17	b	Alexius.	Cefen,	——		——	12	0	4	6	7	54
18	c	Edwart.	Calon.	8	N	0	12	48	4	7	7	53
19	d	dyddiau'r Cŵn yn	bol,	8		20	1	36	4	8	7	52
20	e	Joseph. (dechreu.	perfedd.	8		40	2	24	4	10	7	50
21	f	Daniel.	Cylla.	9	lleuad yn	0	3	12	4	11	7	49
22	G	6 Sul gwedi'r drin.	Cluniau,	9		20	4	0	4	12	7	48
23	a	Apolinarus.	Clunniau.	9		50	4	48	4	14	7	46
24	b	Christina.	Arphed,	10		6	5	36	4	15	7	45
25	c	Gwyl St. Jago.	Arphed	10		55	6	24	4	17	7	43
26	d	Ann mam mair.	dirgelwch.	11		24	7	12	4	18	7	42
27	e	Martha.	morddwŷd,	12	B	23	8	0	4	20	7	40
28	f	Samson.	morddwŷd.	1	machl.	20	8	48	4	22	7	38
29	G	7 Sul gwedi'r drin.	glinniau,	2		21	9	36	4	23	7	37
30	a	Abdon.	garrau.	3		20	10	24	4	25	7	35
31	b	Germon.	Coesau.	4		20	11	12	4	27	7	33

GORPHENNAF. 1688.

Y Lleuad sydd yn
- llawnlloned y 3 dydd, rhwng 8 a 9 y boreu.
- 3 chwarter oed y 10 dydd, ar 3 y boreu.
- newidio y 17 dydd, Cyn 8 y boreu.
- un chwarter oed y 25 dydd, rhwng 8 a 9 boreu.

Os mynnech gael eich tai yn ddi chwain, tenwch lysiau Ruc, a wermod, a bumlust rhyd eich lloriau, ag yno ni ddawnsia 'r chwain pa Cênt fiwsicc. Ar y llawn lloned heliwch eich llysiau, a'ch hadau: gwyfwch eich llysiau mewn Cysgod ac nid yn yr haul, o blegyd fod naturiaeth yr haul i lwyr sugno pôb lleithdra, etto iw Cadw rhag llygru gadewch i'r haul dywynnu ychydig arnynt ymbell waith.

Gochelwch frydaniaeth mawr ac oeri yn fyan ar ôl brydaniaeth, o blegyd drwy'r achos hwnnnw bydd amriw ddoluriau y mîs hwn. Gwiliwch yfed gormod, bwyttewch yn-ddiymmeiriach, a bwyd oer sydd oreu, ymgedwch fwya galloch oddiwrth bysygwriaeth yn y mîs hwn. Iachach iw dŵr yr Afonydd na dŵr y ffynhonnau y mîs hwn. Yn amser Clefydon Cedwch eich ffynestri yn gaead nes llewyrchu o'r haul. Mŵgderthwch eich ystafellau a phûg ar dân glô bôb boreu drwy 'r mîs hwn yn amser Clefydon. Cymmerwch *gardum benedictum*, berrwch hwynt, ac yfwch o'r berwad bôb boreu ar eich Cythlwng.

O'r hôll fisoedd yn y flwyddyn, y mis gwresog hwn sydd oreu i briodi ynddo i dreio Carriad gwraig, oblegid os gorwedd hi yn glos wrth ei gŵr y mîs ymma, nag amheued êf na wnelo hi hynny ar hîn oer.

Os gelli 'r Coel ar y plannedau bydd gwresog iawn ar ddechreu'r mis hwn. Tua'r pummed dydd bydd beth oerach. A thua chanol y mîs bydd Tymmherus a llariaidd. A rhai Cafodydd Tua'r diwedd.

AWST. 1688.

dyddiau 'r mis.	dyddiau'r wythnos.	Y Dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwŷddion yng-horph dŷn, ac Enifail.	Codiad, a machludiad y lleuad. A.		M	pen llanw'r môr. A.	M.	haul yn Codi. A.	M.	haul yn machlu. A.	M.
1	c	Dŷdd Awst.	Coesau.	7	N	40	12	0	4	35	7	25
2	d	Moses.	Traed,	8		10	12	48	4	36	7	24
3	e	Pendefig.	Traed.	8		40	1	36	4	38	7	22
4	f	Aristarcus.	y pen	9	lleuad yn	10	2	24	4	40	7	20
5	G	3 Sul gwedi'r drin.	a'r	9		40	3	12	4	41	7	19
6	a	gwêdd newid Jesu.	wyneb.	10		10	4	0	4	43	7	17
7	b	Afra.	gwddwf,	10		40	4	48	4	45	7	15
8	c	illog o hîrnant.	gwddwf.	11		10	5	36	4	47	7	13
9	d	Julian.	ysgwyddau.	11		40	6	24	4	48	7	12
10	e	Lawrence.	breichiau.	12	B	10	7	12	4	50	7	10
11	f	Gilbart.	bronnau,	1		0	8	0	4	52	7	8
12	G	9 Sul gwedi'r drin.	bronnau.	1	Codi.	50	8	48	4	54	7	6
13	a	Hippolitus.	y Cefen	2		40	9	36	4	56	7	4
14	b	Betram.	a'r	3		30	10	24	4	58	7	2
15	c	gwŷl fair.	galon.	—	—	—	11	12	5	0	7	0
16	d	Rochws.	y bôl a'r	7	N	0	12	0	5	2	6	58
17	e	Hart fford.	perfedd.	7		30	12	48	5	4	6	56
18	f	Helen.	Clunniau,	8		0	1	36	5	6	6	54
19	G	10 Sul gwedi'r dri.	Clunniau,	8	Lleuad yn	26	2	24	5	8	6	52
20	a	Barnard.	Clunniau.	8		50	3	12	5	10	6	50
21	b	Anthanasius.	Arphed,	9		8	4	0	5	12	6	48
22	c	Gwŷddelan.	dirgelwch.	9		35	4	48	5	14	6	46
23	d	Zachews.	morddwŷd,	10		40	5	36	5	16	6	44
24	e	Sr. Bartholomews.	morddwŷd,	11		50	6	24	5	18	6	42
25	f	Lewis frenin.	morddwŷd.	1	B	0	7	12	5	20	6	40
26	G	11 Sul gwedi'r dri.	glinniau,	2	machlud.	5	8	0	5	22	6	38
27	a	dyddiau'r Cŵn yn	garrau.	3		10	8	48	5	24	6	36
28	b	Augustin. (diwedd	Coesau,	4		15	9	36	5	26	6	34
29	c	Jefan y Coed.	Coesau.	5		2	10	24	5	28	6	32
30	d	gwŷl deilo.	Traed,	—	—	—	11	12	5	30	5	30
31	e	Adrian Esgob.	Traed.	5	N	04	12	0	5	32	5	28

A W S T. 1683.

Y Lleuad ſ{ydd yn:
- Llawnlloned y dŷdd cyntaf, Cŷn 6 o'r prŷdnawn.
- 3 chwarter oed yr 8 dŷdd, Cyn 9 y boreu.
- newidio y 15 dŷdd, arol 9 or nôs.
- un chwarter oed y 24 dŷdd, Cŷn un y boreu.
- llawnlloned yr 31 dŷdd, rhwng 2 a 3 y boreu.

Yn y mîs hwn (os rhŷdd eich Cynhauaf gennad i chwi) heuwch eich llyſiau gauaf ar y chwarter Cyntaf o'r lleuad, heliwch eich hâd gerddi ychydig Cyn y llawnlloned.

Gweddeidd-dra neu yſgafnder o fwŷd ſŷdd oreu yn y mîs hwn, drŵg iw Cyſgu yn fŷan ar ôl bwŷb, Gochelwch oeri yn fŷan ar ôl Twmniad. Gochelwch gymmerŷd pyſygwriaeth na gollwng gwaed pan fyddo'r hîn yn wreſog yn nyddiau'r Cŵn, ond os bŷdd yr hîn yn oer gellwch feiddio pyſygwriaeth a gollwng gwaed (os bŷdd achos yn peri) fel amſer arall. Gwiliwch bôb ymloddeth neu Syrffet drwŷ dwŷmno ac oeri, o blegŷd i maent yn magu amriw ddoluriau. Nag arferwch gyſgu llawer, yn enwedig ar brŷdnawn, o blegŷd i mau yn magu Caethiwed i'r Afu neu'r Iau, doluriau pen, y Crŷd poeth, ac amriw ddoluriau eraill o'r fath hynnŷ. Gwîn Côch, a chlaret ſŷdd odidawg i blant rhag y llynger.

Os digwŷdd i neb ei làdd ei hun wrth weithio yn y mîs hwn, ni cheif glywed neb yn Cwŷno iddo yn y mîs neſaf. Os dygîr Ceffŷl oddiarnoch yn y mîs hwn, dymmunwch i'r lleidr gael y tennŷn gydo'r Ceffŷl, oblegŷ arferol yn y wlàd iw i'r Ceffyl gyfarfod a rheffŷn.

Yr ydis yn ofni mwŷ o wlaw yn y mîs hwn dag a ryngo fôdd i rai, yn enwedig tua channol y mis ; Ac o'r 20 dŷdd hŷd ddiwedd y mîs bŷdd Tebŷg i fôd yn dêg, ac yn ſŷch.

MEDI. 1688.

dyddiau'r mis.	dyddiau'r wythnos.	Y Dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwŷddion yng-horph dŷn, ac Enifail.	Codiad a machludiad y lleuad. A.	M.	pen llanw'r mor. A.	M.	haul yn Codi A.	M.	haul yn machludo. A.	M.
1	f	Silin.	Pen.	[illegible]N	00	12	4[illegible]	5	35	5	25
2	G	12 **Sul** gwedi'r drin.	wŷneb.	7	30	1	3[illegible]	5	37	5	23
3	a	Gregory.	gwddw.	8	00	2	25	5	39	5	21
4	b	Crddal.	gwddw.	8 (lleuad yn	30	3	13	5	41	5	19
5	c	Marcheill.	ysgwŷddau.	9	00	4	03	5	43	5	17
6	d	Elios.	breichiau.	[illegible]	30	5	5[illegible]	5	45	5	15
7	e	Dynstan.	bronnau.	1[illegible]	[illegible]	6	48	5	47	5	13
8	f	Ganedigaeth mair.	browŷden.	11	56	7	38	5	49	5	11
9	G	13 **Sul** gwedi'r drin.	y Cefen	1B	09	8	28	5	51	5	9
10	a	Nicholas.	a'r	2	50	9	18	5	53	5	7
11	b	Daniel.	galon.	4 Codi.)	1[illegible]	10	08	5	5[illegible]	5	4
12	c	Dŷdd a nôs o'r un	y boi a'r	5	05	10	58	5	58	5	2
13	d	Telemog. (hŷd.	perfedd.	6	00	11	25	5	0	5	0
14	e	Gwŷl y grôg.	Cluniau.	——		12	00	5	2	5	58
15	f	Nicodemus.	Cluniau.	6N	00	12	1[illegible]	5	4	5	55
16	G	14 **Sul** gwedi'r drin.	Cluniau.	6	30	1	[illegible]	5	6	5	54
17	a	Lambert.	Arphed.	7	00	[illegible]	1[illegible]	5	8	5	52
18	b	Fferiolus.	Arphed.	7 (lleuad yn	3[illegible]	3	[illegible]	5	10	5	50
19	c	Theodor.	mordlwŷ-	8	[illegible]	[illegible]	4[illegible]	5	12	5	48
20	d	Eustachus.	ŷdŷdd.	8	40	[illegible]	3[illegible]	5	14	5	45
21	e	**Gwyl** St. **Matth.**	mordlwŷd.	9	18	5	15	5	16	5	44
22	f	Maurus.	glinniau.	10	04	7	00	5	18	5	42
23	G	15 **Sul** gwedi'r drin.	garan.	11	30	7	45	5	20	5	40
24	a	Tecla forwŷn.	Coesau.	1B	00	8	30	5	22	5	38
25	b	Samuel. ganed y Fren-	Coesau.	2 (machlud.)	30	9	15	5	24	5	36
26	c	Cyprian. (hines.	Traed.	4	00	10	00	5	26	5	34
27	d	Juleth.	Traed.	5	15	10	45	5	28	5	32
28	e	Lioba.	y pen, a'r	6	30	11	23	5	30	5	30
29	f	**Gwyl** St. **Mihan.**	wŷneb.	——		12	00	5	32	5	28
30	G	16 **Sul** gwedi'r drin.	gwddwf.	5N	30	12	50	5	34	5	25

MEDI. 1688.

Y Lleuad fydd yn	3 chwarter oed 6 dydd, [illegible] o'r prydnawn
	newidio 14 dydd cyn [illegible] o'r prydnawn.
	1 chwarter oed 22 dydd, cyn 4 o'r prydnawn.
	llawnlloned 29 dydd, 11 y boreu.

Yn nechreuad y mis hwn heliwch eich Hops, os bydd eu lliw wedi rhydd-felynu, a hynny pan fo'r hin yn deg, ac heb ddim Gwlith ar y ddaear. [illegible] eich Gwenyn. gwnewch ferdus yn y mis hwn. Symudwch a gosodwch bob math ar Roswydd, a Llysiau gerddi eraill rhwng y ddwy wyl fair. [illegible]ydwch Goed yr amser a fynoch o hyn hyd Chwefror, ond [illegible]ddled yn fuan ar ôl newid y Lleuad, a phan fo'r hin yn [illegible]daear, ar gwynt o'r Gorllewin neu'r Deheu. torwch Siettys. Dil[illegible]wch a heliwch ffrwythau addfed eich Perllanoedd. Heuwch Rûg a Gwenith a Moron Gauaf. Plennwch Goed Rhôs-cochion, a Gwnion, a Choed Eirin Mair, a Gwydd Barberies.

Yrowan gan fôd y flwyddyn yn oeri, parodhewch i chwi ddillad Gauaf, a Gwisgwch hwy am danoch yn rhyddion i'ch amddiffyn rhag y pêth a alleu ar ôl hyn eich gwneuthur yn edifarys. Amser Dà i gymeryd Pysygwriaeth, ac i ollwng gwaed.

Pwybynnag sy 'n amcanu byw dros y gauaf, gofaled oreu 'gallo ar gynhauafu ei yd mewn dà drefn: Ac nag ymyfyried ar oferedd na gwagedd pan ddyleu ef roddi ei holl-fryd ar achyb yr hyn a 'i Cadwo yn fyw ar drymder gauaf.

Os gellir hyderu ar dueddiad y planedau Ceir hin neu dywydd teg y rhan fwyaf o'r mis hwn, yn enwedig ar ddechreu'r mis; Rhai dyddiau Cymylog ac ymbell gafod o wlaw tua chonol y mis; Teg a Thymherys drachefen. Ac ar ddiwedd y mis anwadal a rhai Cafodydd.

MEDI. 1688.

dyddiau'r mis.	dyddiau'r wythnos.	Y Dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwŷddion yng-horph dŷn, ac Enifail.	Codiad a machludiad y lleuad. A.	M.	pen llanw'r môr. A.	M.	haul yn Codi A.	M.	haul yn machludo. A.	M.
1	f	Silin.	Pen.	7N	00	12	48	5	35	5	25
2	G	12 Sul gwedi'r drin.	wŷneb.	7	30	1	38	5	37	5	23
3	a	Gregory.	gwddw.	8	00	2	28	5	39	5	21
4	b	Erddul.	gwddw.	8	30	3	18	5	41	5	19
5	c	Marchell.	ysgwŷddau.	9	00	4	08	5	43	5	17
6	d	Idlos.	breichiau.	9	30	5	58	5	45	5	15
7	e	Dynstan.	bronnau.	10	40	5	48	5	47	5	13
8	f	Ganedigaeth mair.	browŷden.	11	56	7	38	5	49	5	11
9	G	13 Sul gwedi'r drin.	y Cefen	1B	09	8	28	5	51	5	9
10	a	Nicholas.	a'r	2	50	9	18	5	53	5	7
11	b	Daniel.	galon.	4	19	10	08	5	56	5	4
12	c	Dŷdd a nôs o'r un	y bol a'r	5	05	10	58	5	58	5	2
13	d	Telemog. (hŷd.	perfedd.	6	00	11	26	5	0	5	0
14	e	Gwŷl y grôg.	Cluniau.	——		12	00	5	2	5	58
15	f	Nicodemus.	Cluniau.	6N	00	12	45	5	4	5	55
16	G	14 Sul gwedi'r drin.	Cluniau.	6	30	1	30	5	6	5	54
17	a	Lambert.	Arphed.	7	00	2	15	5	8	5	52
18	b	Fferiolus.	Arphed.	7	30	3	00	5	10	5	50
19	c	Theodor.	morddw-	8	05	4	45	5	12	5	48
20	d	Eustachus.	ŷdŷdd.	8	40	5	30	5	14	5	46
21	e	Gwyl St. Math.	morddwŷd.	9	18	6	15	5	16	5	44
22	f	Maurus.	glinniau.	10	04	7	00	5	18	5	42
23	G	15 Sul gwedi'r drin.	garau.	11	30	7	45	5	20	5	40
24	a	Tecla forwŷn.	Coesau.	1 B	00	8	30	5	22	5	38
25	b	Samuel. ganed y fren-	Coesau.	2	30	9	15	5	24	5	36
26	c	Cyprian. (hines.	Traed.	4	00	10	00	5	26	5	34
27	d	Judeth.	Traed.	5	15	10	45	5	28	5	32
28	e	Lioba.	y pen, a'r	6	30	11	23	5	30	5	39
29	f	Gwyl St. Mihan.	wŷneb.	——		12	00	5	32	5	28
30	G	16 Sul gwedi'r drin.	gwddwf.	5N	30	12	50	5	34	5	26

lleuad yn Codi. (days 4–13)

lleuad yn machlud. (days 18–28)

MEDI. 1688.

Y Lleuad ſydd yn	3 chwarter oed 6 dŷdd. rhwng 4 a 5 o'r prŷdnawn.
	newidio 14 dŷdd cŷn 1 o'r prŷdnawn.
	1 chwarter oed 22 dŷdd, cŷn 4 o'r prŷdnawn.
	llawnlloned 29 dŷdd, 11 y boreu.

Yn nechreuad y mîs hwn heliwch eich Hops, os bŷdd eu lliw wedi rhŷdd-felynu, a hynnŷ pan fo'r hîn yn dêg, ac heb ddim Gwlîth ar y ddaear. Lleddwch eich Gwenŷn. gwnewch ferdus yn y mis hwn. Symudwch a goſodwch bôb math ar Roſwŷdd, a llŷſiau gerddi eraill rhwng y ddwŷ wŷl fair. Symŷdwch Goed yr amſer a fynoch o hŷn hŷd Chwefror, ond bydded yn fuan ar ôl newid y Lleuad, a phan fo'r hin yn glaear, ar gwŷnt o'r Gorllewin neu'r Deheu. torwch Siettys. Diſgynwch a heliwch ffrwŷthau addfed eich Perllanoedd. Heuwch Rŷg a Gwenith a Moron Gauaf. Plennwch Goed Rhôs-cochion, a Gwnion, a Choed Eirin Mair, a Gwŷdd Barberies.

Yrowan gan fôd y flwŷddŷn yn oeri, parodhewch i chwi ddillad Gauaf, a Gwiſgwch hwŷ am danoch yn rhyddion i'ch amddiffŷn rhag y pêth a alleu ar ôl hŷn eich gwneuthur yn edifarŷs. Amſer Dà i gymerŷd Pyſygwriaeth, ac i ollwng gwaed.

Pwŷbynnag ſŷ 'n amcanu bŷw dros y gauaf, gofaled oreu 'gallo ar gynhauafu ei ŷd mewn dà drefn: Ac nag ymyſpried ar oferedd na gwagedd pan ddyleu ef roddi ei holl-frŷd ar achŷb yr hŷn a 'i Cadwo yn fŷw ar drymder gauaf.

Os gellir hyderu ar dueddiad y planedau Ceir hîn neu dywŷdd têg y rhan fwŷaf o'r mîs hwn, yn enwedig ar ddechreu'r mîs; Rhai dyddiau Cymmylog ac ymbell gafod o wlaw tua chonol y mis; Têg a Thymherŷs drachefen. Ac ar ddiwedd y mîs anwadal a rhai Cafodŷdd.

HYDREF. 1688.

dyddiau'r mis.	dyddiau'r wŷthnos.	Y Dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr arwŷddion yngh orph dŷn, aç Enifail.	Codiad, a machludiad y lleuad. A. M.	Pen llanw'r môr. A. M.	haul yn Cod A.M.	haul yn machlud A.M.
1	a	Germon.	Gwddwf.	6N.00	1 30	6 38	5 22
2	b	Henffordd.	yſgwydd.	6 30	2 20	6 40	5 20
3	c	Gerdard.	breichiau.	7 00	3 10	6 42	5 18
4	d	Ffrancis.	bronnau,	7 30	4 00	6 44	5 16
5	e	Cynhaſal.	bronnau,	8 00	4 50	6 46	5 14
6	f	Fflŷdd.	bronnau.	8 30	5 40	6 48	5 12
7	G	17 Sul gwedi'r drin.	y Cefen	9 06	6 30	6 50	5 10
8	a	Cynon, Cammar.	ar galon.	9 43	7 20	6 52	5 8
9	b	Denus.	y bôl	11 00	8 10	6 54	5 6
10	c	Triffon.	a'r	12 B 20	9 00	6 56	5 4
11	d	Pritſiard.	perſedd.	1 40	9 50	6 58	5 2
12	e	Edward.	Cluniau.	3 00	10 40	7 0	5 0
13	f	Telemach.	Cluniau.	4 20	11 20	7 2	4 58
14	G	Ganed. ein Brenin.	Arffed	6 00	12 00	7 4	4 56
15	a	Mihangel fechan.	neu'r	5N.00	12 50	7 6	4 54
16	b	Gallus.	dirgelwch.	5 50	1 40	7 8	4 52
17	c	Etheldred.	morddwŷd	6 44	2 30	7 10	4 50
18	d	Gw. St. Luc Efeng.	dŷdd.	7 30	3 20	7 12	4 48
19	e	Ptolomy.	glinniau.	8 28	4 10	7 14	4 46
20	f	Gwendolina.	Garrau.	9 20	5 00	7 16	4 44
21	G	19 Sul gwedi'r drin.	Coeſau,	10 13	5 50	7 18	4 42
22	a	Mari Sala.	Coeſau,	11 00	6 40	7 20	4 40
23	b	Gwŷnog, maethan.	Coeſau.	12 B 50	7 30	7 22	4 38
24	c	Cadfarch.	Traed.	2 00	8 20	7 24	4 36
25	d	Criſpin.	Traed.	3 30	9 10	7 26	4 34
26	e	Amandus.	y Pen a'r	5 00	11 00	7 28	4 32
27	f	Ymprŷd.	wŷneb.	6 10	11 30	7 30	4 30
28	G	St. Sim. a St. Jud.	gwddwf	7 20	12 00	7 32	4 28
29	a	Narcuſtus.	gwddwf.	4N.40	12 50	7 34	4 26
30	b	Barnard Eſgob.	yſgwyddau	5 27	1 40	7 36	4 24
31	c	Dogfael.	breichiau.	6 14	2 30	7 38	4 22

(Printed vertically in the moon column: rows 4–13 "lleuad yn Codi."; rows 18–28 "lleuad yn machludo."; rows 29–31 "Cod.")

Y Lleuad ſydd yn	3 chwarter oed y 6 dydd, ar 5 y boreu.
	newidio y 14 dydd, ynghylch 7 y boreu.
	1 chwarter oedd 22 dydd, ar 5 ar y glôch y boreu.
	llawnlloned yr 28 dydd ar ol 8 o'r nôs.

Heuwch wenith a Rhŷg, Symydwch blanhigion a choed ieuaingc ynghylch newidiad y Lleuad, Ond nodwch hyn o ddirgelwch dewiſol, yr hyn iw, pan blannoch Blanhigion, byddwch ofalus i oſod yr un yſtlys tuag at y Deheu ac oedd cyn ei ddadwreiddio, ac oni wnewch hynny ni thyſant byth cyſtal. Yrwan llwyr heliwch ffrwyth eich Perllanoedd, plenwch bôb math ar Gnau a Mês. Os ewyllyſiwch gael llawer o Rôſau na thorwch mo'u gwydd hwy ond ûn waith bôb Dwy flynedd.

Y Dillad a wiſgaſoch yn eſgeulus, ac yn rhyddion y Mîs Diweddaf, Byttymwch hwy y Mîs hwn o ddifrif; ym wiſgwch y prŷd hwn glytta ag alloch i'ch ymddiffyn rhag yr oerfel ſy'n dyfod yn ddirgel. Niwliau yn y Mîs hwn ſydd chwannog i ſagu yr Anwyd, Peſychu, a chaethiwed; am hynny ymgynghorwch a'ch Taeliwr fel a'ch Pyſygwr.

Er maint a chwiliais o'r ſêr, ac a fyſyriais yn ſywedyddiaeth, ni fedrais etto wybod paham y maer merched boneddigion yn gwiſgo ſiobyn o Rybanau yn eu talcennau. Pan oedd gwyr boneddigion yn gwiſgo Ryban ar un yſgwydd heb ddim ar y llall, galleu hynny fôd er mwyn dynabod yr yſgwydd ddeheu oddiwrth yr aſwy.

Am ddim ag i rwyf fi yn ei ddeall, ni bydd dim rhew tra 'pyrhatho'r mîs hwn. Onid wyf fi'n Cam gymmeryd bydd amlder o wynt mawr iawn, a mynych gaſodydd o wlaw, yn enwedig ar ddechreu'r mîs. Pêth tegrach tua'r Canol, oer ac anwadal tua'r diwedd.

TACHWEDD. 1688.

dyddiau'r mis.	dyddiau'r wythnos.	Y Dyddiau gwŷlion, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwŷddion yng-horph dŷn, ac Enifail-	Codiad, a machludiad y lleuad. A.		M.	Pen llanw'r môr. A.	M.	haul yn Codi A.M.		haul yn machludo. A.M.	
1	d	Gwŷl yr holl Saintc.	bronnau.	7	N.	0	3	20	7	39	4	21
2	e	Gwŷl y meirw.	bronnau.	7		47	4	10	7	40	4	20
3	f	Christiolus. Clŷdog.	Cefen.	8	lleuad	34	5	00	7	41	4	19
4	G	21 Sul gwedi'r drin.	Calon.	9		21	5	50	7	42	4	18
5	a	Brad y pow. gw.	y bol	10	yn	10	6	40	7	44	4	16
6	b	Lenard.	a'r	11		30	7	30	7	46	4	14
7	c	Cyngor Cynsar.	perfedd.	12	B	30	8	20	7	47	4	13
8	d	Tysilio.	Cluniau	2		00	9	10	7	49	4	11
9	e	Post Brydain.	Cluniau.	3		30	10	00	7	51	4	9
10	f	Agoleth.	Arffed	5	Codi.	00	10	50	7	52	4	8
11	g	22 Sul gwedi'r drin.	neu'r	6		30	11	10	7	54	4	6
12	a	Cadwalad, Padarn.	dirgelwch.	8		04	11	40	7	56	4	4
13	b	Brisius.	morddwŷd-				12	00	7	58	4	2
14	c	Cadfrael.	ŷdd,	4	N.	00	12	50	8	0	4	0
15	d	Neileg.	gliniau	5		08	1	40	8	1	3	59
16	e	Edmund Esgob.	a garrau,	6	lleuad	15	2	30	8	2	3	58
17	f	Hugh Esgob.	garrau.	7		23	3	20	8	3	3	57
18	G	23 Sul gwedi'r drin.	Coesau,	8	yn	31	4	10	8	4	3	56
19	a	Elizabeth.	Coesau.	9		38	5	00	8	5	3	55
20	b	Amos.	Traed,	10		46	5	50	8	6	3	54
21	c	Digain.	Traed.	12		00	6	40	8	8	3	52
22	d	Dyniolen.	y pen ar	1	B	15	7	30	8	9	3	51
23	e	Clement.	wŷneb.	2	machlud.	36	8	20	8	10	3	50
24	f	Crysogon.	gwddwf,	3		50	9	10	8	11	3	49
25	G	24 Sul gwedi'r drin.	gwddwf.	5		10	10	00	8	12	3	48
26	a	Lins ferthyr.	ysgwŷddau	6		30	11	00	8	12	3	48
27	b	Allgof.	ysgwyddau	7		40	12	00	8	13	3	47
28	c	Oda, Ruffus.	bronnau	4	N.	00	12	50	8	14	3	46
29	d	Saturnun.	bronnau.	5	Codi.	03	1	40	8	14	3	46
30	e	Gwyl St. Andrew.	Cefen.	6		06	2	30	8	15	3	45

Y Lleuad ſydd yn	3 chwarter oed y 4 dydd, Cyn 3 o'r prydnawn.
	newidio y 13 dydd, ynghylch 1 y boreu.
	1 chwarter oed yr 20 dydd, arol 4 o'r prydnawn.
	llawnlloned y 27 dydd, ar ol 7 y boreu.

Goſodwch ſonion Afall i blanny ynddynt ar y chwarter diweddaf o'r Lleuad: Plennwch ffa, a phys. heuwch ſoron gwnion a chochion, Teilwch, a branerwch eich Gerddi. Dinoethwch wraidd eich Coed Afalau, a gadewch hwy felly tan fis Mawrth. Lleddwch eich Môch o flaen ac yn agos ir llawnlloned, ac yna bydd ei cig yn well iw ferwi.

Goreu Pyſygwriaeth yn y Mîs hwn iw gweithio yn ddiſregedd, a chynheſrwydd, a digonedd o fwyd a diod iachus: ond os bydd amgen nag iechyd yn cyffryddio 'r corph, gorphennwch eich Pyſygwriaeth yn y Mîs hwn, ac yna ymgedwch oddiwrtho tan Fawrth o ddigerth bod angenrhaid yn ei ofyn, bwytewch fwydydd dâ, ac yfwch ddiod iachus i borthi ac i chwanegu'r gwaed yn y Mîs hwn. byddwch ofalus na wlychoch mo'ch traed, y ſawl a wlycho ei Draed y Mîs hwn o ddigerth ei fod yn gynefin iddo, diammeu y bydd edifar iddo drwy ddioddef amriw ddoluriau, megis Llyſnafedd, Gloſoerion, ſef Riwms, fflêms, Beſychu a'r Anwyd.

Mae'r planedau yn dangos y bydd y nôs y mis ymma Cud ag y byddeu arfer o fôd ar gyfen i'r mîs hwn, Ac y bydd rhai yn Codi Cyn dydd i dori gwythi gwaed y lleill, llawr o foch a gyll eu bywyd, wrth hynny. Y Cyfreithwyr ymhôb gwlad ſyn myfyrio ar ddarparu bol deilad erbyn y gwilieu, Arian y bobl gwmbrys ſy'n braſhau Ceginau'r Cyfreithwyr: pan elo pawb yn gywir ac yn eirwir, gwae'r Cyfrithwyr, o herwydd amdwya hynny hwynt.

Rwifi'n ofni hîn glettach y mîs hwn nag a fy er y Rhew mawr, ac yr ymddengus hynny ar ddechreu'r mîs; ondodid rhew ac eira, ac oerfel mawr iawn, heb fawr obaith Tywydd tegcach tra 'pyrhatho'r mîs hwn.

RHAGFYR. 1688.

Dyddiau'r mis.	Dyddiau'r wythnos.	Y dyddiau 'gwylon, a'r dyddiau hynod.	Yr Arwyddion yng horph dyn, ac Enifail.	Codiad, a machludiad y lleuad. A. M.		Pen llanw 'r môr. A. M.	haul yn Codi A.M.	haul yn machlud A.M.
1	f	Grwst.	Cefen.	7N. 9		03 20	8 16	3 44
2	G	Sul Adfent.	Calon.	8 12		04 10	8 16	3 44
3	a	Castianus.	y bol ar	9 15	lleuad	05 00	8 17	3 43
4	b	Barbara.	perfedd.	10 19	lleuad	05 50	8 17	3 43
5	c	Cowrda.	Cluniau	11 22		06 40	8 18	3 42
6	d	Nicholas Esgob.	Cluniau	12 B.40		07 30	8 18	3 42
7	e	Ambros.	Cluniau.	2 00		08 20	8 18	3 42
8	f	Ymddwyn mair.	Arffed,	3 20	yn	09 10	8 19	3 41
9	G	2 Sul o'r Adfent.	Arffed.	4 40	Codi.	10 00	8 19	3 41
10	a	Miltiades.	marddw-	6 00	Codi.	10 50	8 19	3 41
11	b	Troead y rhôd.	ydydd.	7 05	Codi.	11 40	8 19	3 41
12	c	Llywelyn.	morddwy.	8 10		12 30	8 19	3 41
13	d	Lucia.	Gliniau.	3N.50		01 20	8 19	3 41
14	e	Nicasius.	garrau.	5 10		02 10	8 19	3 41
15	f	Annan. Asar.	Coesau	6 30	lleuad	03 00	8 19	3 41
16	G	3 Sul o'r Adfent.	Coesau.	8 00	lleuad	03 45	8 18	3 42
17	a	Tydecho.	Traed,	9 30	lleuad	04 30	8 18	3 42
18	b	Christopher.	Traed.	11 00		05 15	8 18	3 42
19	c	Nemel.	y pen ar	12 B 16		06 00	8 17	3 43
20	d	Amon.	wyneb.	1 14		06 45	8 17	3 43
21	e	Dydd gw. St. Tho.	gwddwf,	2 12	yn	07 30	8 16	3 44
22	f	y 30 merthyron.	gwddwf,	3 10	machludo.	08 15	8 16	3 44
23	G	4 Sul o'r Adfent.	gwddwf.	4 8	machludo.	09 00	8 15	3 45
24	a	Adda ac Efa.	ysgwydd.	5 6	machludo.	09 45	8 14	3 46
25	b	Natalic Crist.	breichiau.	6 4	machludo.	10 30	8 14	3 46
26	c	Dydd gw. St. Step.	bronnau,	7 2		11 15	8 13	3 47
27	d	Dydd gw. St. Joan.	bronnau.	8 0		12 00	8 12	3 48
28	e	Dydd y fil feibion.	Cefen.	4N.0		12 45	8 12	3 48
29	f	Jonathan.	Calon.	4 30	Codi.	01 30	8 11	3 49
30	G	Dafydd frenin.	y bol ar	5 00	Codi.	02 15	8 10	3 50
31	a	Silfester.	perfedd.	6 30	Codi.	03 00	8 09	3 51

Y Lleuad sŷdd yn	3 chwarter oed y 4 dŷdd, ar ol 6 o'r prŷdnawn.
	newidio y 12 dŷdd, ynghŷlch 7 o'r nôs.
	1 chwarter oed yr 20 dŷdd, ar ôl 1 y boreu.
	llawnlloned y 26 dŷdd, Cŷn 8 o'r nôs.

Ar y chwartea diweddaf o'r Lleuad y Mis hwn a'r nesaf, sŷdd amser dà i dorri pôb màth ar Goed Teiladaeth. Cylhyned yr adar-wŷr ar eu difyrwch. Gorchguddiwch bôb llysiau blodeuog, a phôb gwŷrdd lysiau daionŷs (oddiwrth oerfel a Themhestl) a Thail braenllŷd Cyffylau. Edrychwch yn fanwl at eich Enifeiliaid, a gwaedwch eich Cyffylau. Helaethdra o ddiod Grêf wrth Dàn dà sŷdd fwŷ dewisol nag ymdrochi y Mis hwn; yn lle Trysordŷ y Pothecari, dewiswch y Gegin, ac yn lle Pysygwriaeth dewiswch Gîga Chawl sef Pottes bràs, bydded llawnder eich Bryddau yn Dystiolaeth o'ch syberwŷd wrth eich Cymydogion tylodion.

Y sawl a fo'n dylawd heb allu rhoi syberwŷd,
Dymŷned galon làn i bawb fŷ'n berchen Golud.

A Ddymŷno gadw ei Gorph o'i Enaid yn ddi friw, dilyned y Cyngor a roddais iddo uchod, sef, ymborthi yn ddi ymeiriach ac yn ddiolchgar, Gan roddi luseni lle byddo ei eisiau, a'r nêb a wnelo fellŷ y flwŷddyn yma, a ganmolaf y flwyddyn nesaf.

Bŷdd mwŷ o waith i gygod ac i gerddorion, nag i fedelwŷr a chweirwŷr gwair yn y mis ymma. Ac yn ei arferol amser ymddengus y Campŷdd gwilieu'r Natalic, gwedi ei Arfogi a bêrau a gobedau, a bwŷdŷdd dâf a diod grêf, yn herrio'r boliau gweigion, a'r Cybyddion i godi yn ei Erbŷn ef os llesasant.

Gobeithio pêth tegcach Tywŷdd y mis hwn nar mis diweddaf, ond nid ar y dechreu; Cyn hanner y mis disgwilir y llinîara'r tywŷdd bêth, ac os oedd rhew o'r blaen, y bŷdd peth meiriol ynghŷlch Canol y mis; ac ondodid rhew drachefen ar ddiwedd y flwdŷddŷn.

Gofynniad

Gofynniad Cyngor ynghylch medd-dod.

GWeld y rwif o rodio 'r bŷd,
er rhoi fy mrŷd ar sobri,
Na 'dallai lai bŷd gwaeth bŷd gwell,
Na mynd i ymbell gwmnhi.

Hawdd iw denu nattur ffôl,
A'i dynny arôl y dynnion
Drŵg eu buchedd, dreigiau'r bŷd,
Sŷ 'gŷd ar frŷd afradlon.

Dymma Gystwm rhŷ drwm rhŵth,
Pôb gwlâd fforsŵth a'i ffansi,
Rhaid gwario am gwrrw, a bôd yn hael,
Os mŷn dŷn gael ei gyfri.

Ac os meddwi a wneiff dŷn,
Mae hynnŷ yn wrthŷn hefŷd,
Pawb a weliff arno fai,
Ni cheif gan rai mo'i gymrŷd.

A chasa gair drwŷ ffair yn ffel,
Gan bôb Cydafel difoes,
Iw enw Cerlŷn gyndŷn gott,
Nad yfo bott er ei Enioes.

Ac os gochelŷd meddwi a wna,
Mis gwn pwŷ gynta o gantoedd,
A 'm geilw yn gybŷdd siwrl di rádd,
A llawer a 'm llâdd mewn lluoedd.

Dymma 'r arfer sŷ 'n ein mysg,
Chwenychwn ddysg yn wisgi:
Rhag ymrôi fellŷ 'n ddŷn rhŷ ffol,
Wrth galŷn angall gwmnhi.

Atteb i'r ymofynniad ynghylch medd-dod.

GWn fôd rhŷw demptasiwn tôst,
(A arlwŷ gôst ar lawer)
Yn y Cwrrw och o'i drîn,
A gwaeth iw'r gwîn o'r hanner.

Er dim ni ddylid 'mynd 'imewn Côst,
I wrando ar fôst ynfydion :
Gogan, Cwilŷdd, Clwŷf, a gwall
A geir drwŷ fall gyfeillion.

Er bôd ymbell feddwŷn hên,
Yn dal ei ben i fynu,
Llawer mwŷ yn llwŷr eu môdd,
Wrth hŷn a fethodd fythu.

Ni chieff gŵr da o werthu ei dîr,
A'i wario yn glîr am gwrw,
Dori ei fyched gwedi'r daith,
Na chlôd y chwaith wrth farw.

Gwna yn llawen ŵr Ieuangc yn dy Ieuangctid, a llawenyched dy [ca]lon yn nyddiau dy Ieuengctid, a rhodia yn ffyrdd dy galon, ac [yng]olwg dy Lygaid ; ond gwybydd y geilw Duw di i'r farn am hyn [Ec]l. pregeth-wr. 11. 9.

Englynion ar ystyriaeth am dragwyddoldeb.

Y Cymro, gwrando gywreindeb wastad,
Ystŷr tragwŷddoldeb,
Ystŷr feithrin ddoethineb,
Ystŷr ni wna rwŷstŷr i nêb.

Gwîr 'styriaeth ffraeth, o'r ffrwŷthaw, gair Duw
Goreu dim ei wrandaw ;
Ystyriaeth i dŷst wiriaw,
Oedd ddâ i ddŷn ddŷdd a ddaw.

Ffordd hyfrŷd, a rhŷd angenrheidiol, i fŷw
I fywŷd Tragwŷddol :
Ffordd i Lu'r Jesu rasol,
Hon a'i nêf awn yn ôl.

Ffordd ddâ yn gyfa, ffordd i gŷd Jachus
I ochel ffŷrdd enbŷd ;
Fford heb gêl ddâ i ddychwelŷd
Ffŷrdd Ceimion beilchion y bŷd.

Cerdd

Cerdd hon yn gyfion, bŷdd gall,   Gwêl y fan,
Gwilie fôd yn angall;
Na châr un groes-ffordd arall
A ledio i fynd i wlâd y fall.

Dedwŷdd a orfŷdd ei yrfa, ollawl
Allan o'r bŷd ymma:
A chael nêf i gartrefa,
Wŷneb tragwŷddoldeb ddà.

Yn fŷw pa gyfrŷw gyfran   a drwfiech,
Gwna drofot dy hunnan;
O'r fut fŷ'ngharchar Sattan,
A'i nofio i wlâd y nêf Lân.

Dedwŷddol foddol a fŷ,   a'i gyffes,
A gaffo feddiannu,
Tragwŷddoldeb Cudeb Cu,
Oes oefoedd yn llŷs Iefu.

Yftŷr gadarn farn a fŷdd,   er penŷd
A'r poenau tragywŷdd,
Flined pôb aflawenŷdd:
Dan yr haul gwna d'enaid yn rhŷdd.

Edrŷch yn fynŷch fannau,   Cywirdeb
Cordiad yfgrythyrau;
A ffŷdd Grift, rhâd dà i gryffau,
Lle bo'r nôd, llwŷbr eneidiau.

Yftyriaeth ddà Cŷn ei fêdd,   I ddŷn
I'w ddwŷn i'r drugaredd,
Yn ddrŷch i'r union fuchedd,
A gwîr farn y gŵr a fêdd.

Ofna, na phecha yn ffôl,   fŷ ar fai,
Cofia'r farn dragwŷddol,
Hŷd dy fêdd bŷdd fucheddol,
A llâth aur i eraill i'th ôl.

Llwŷbrau o'r goreu a gerwch,   ŷw 'rhain
Rhinwedd edifeirwch,
Adolwg arnŷn deliwch,
I'w rhodio Cŷn llithro yn llŵch.

Dôd weithiau oriau euraid, A chalon,
A chwilia yn ddibaid,
A thŷn yr hŷn a fo rhaid,
O ddoethineb ddâ i'th enaid.

Calŷn y llinnin, ddarllennŷdd mwŷn,
O mynni iawn grefŷdd ;
Ac fel gwlîth, y fendith fŷdd,
I ti fŷth ettof fedŷdd.

Gwŷn ei fŷd rŷw brŷd gar bron y gwîr Dduw,
A gerddo ffordd union,
A gochel fel ffel a'i ffon,
Y Camwedd, a'r llwŷbrau Ceimion.

Dyddiau, a nosau anwesol, pechais
Ym mhôb buchedd farwol,
Dôd im râs, rhygas ŷw 'rheol,
Duw i farw'n Edifeiriol.

Llyfrau Cymraeg (heblaw'r Almanacc hwn) Ar werth gan Thomas Jones, *yn ei Dŷ ef wrth ben yr Hwylfa hîr, ym maes y fywnog yng Haerludd*, 1688.

Welch Books (besides this Almanack) Sold by Thomas Jones, at his House by the End of Long Alley in Moorfields, London, 1688.

Y Gymraeg yn ei Disgleirdeb, neu helaeth Eirlyfr Cymraeg a Saesnaeg, yn Cynwŷs llawer mwŷ o eiriau Cymraeg, nag sŷdd yngeirlyfr y Dysgawdr Siôn Dafŷdd o Gymraeg a Lading.

Yn gyntaf, yn hysbysu meddwl y gymraeg ddieithr, drwŷ gymraeg mwŷ Cynnefinol : yr hŷn sŷ gyfleus, a deunyddiol iawn i bawb a ewŷllysiont ddeall a ddarllonnont yn gymraeg.

The British Langnage in its Lustre, or a Ctpious Dictionary of Welch *and* English, *Containing many more British Words than are in Doctar* Davies's Antiquæ Linguæ Britanicæ.

First, *Explaining the hard British Words , by other more familiar words in the same Tongue; very useful to all such as desire to understand what they read in that Language.*

Se-

Yn ail, yn dangos y gwîr saesnaeg i bôb gair Cymraeg; ac yn ddylynol, y môdd i gysylltu, sef i (ysbelio) pôb gair yn gywir yn y Gymraeg a'r saesnaeg.

Secondly, *Shewing the proper* English *to every* British *word: And consequently, the true way of Spelling all words in both Languages.*

Ac a helaethwŷd ag Argraphyddol henwau Gwledŷdd, Gosgorddau, Dinasoedd, Trefŷdd, a mannau (ym Myrydain fawr, a rhai dros y môr) yn yr hên Gymraeg, a'r bresenol saesnaeg.

Amplified with the Geographical *Names of Countries, Counties, Cities, Towns, and Places (in* Great Britain, *and some beyond Sea) in the Antient* British *and present* English.

At yr hyn a chwanegwŷd, Eglur a hylaw athrawiaeth (i'r Cymrŷ) am gywir Adroddiad y Saesnaeg, drwŷ fŷr hyfforddiad yn yr Iaith gymraeg.

Whereunto are added plain and easie Directions (to Welch *People) for the true pronouncing of the* English *Tongue, by a short Introduction in the* British *Language.*

Gyda phriodor ddeunŷdd neu Arwŷddoccad yr hôll orddiganau, a'r Attalion sŷ'r Awron yn Arferedig yn y gymraeg a'r saesnaeg; Ac yn angenrheidiol eu deall gan bôb darllennŷdd.

With the proper Use or Signification of all Accents, Points, or Stops, as now used in the British *and* English *Tongues: Being necessary to be understood by every Reader.*

Er bôd y geirlyfr yn fychan, na thybiwch i fôd yn Ddrŷd, o herwŷdd mawr iawn a fŷ'r boen a'r gôst o'i wneuthŷr ef.

Although the Dictionary be but little, think it not Dear, for the Labour of making it hath been very great, and the Charges considerable.

LLyfr gweddi gyffredin, gwedi ei gyflawni a'r gweddiau newŷddion iw harfer ar y 30. o Ionawr, y 6. o chwefror, a'r 29. o fai drwŷ orchymmŷn y Brenin. At yr hwn a chwanegwŷd y Psalmau darllen, a'r Psalmau Canu, i gid yn llythrennau Tég, etto o sylwedd bychan a phrîs Isel, A chwedi ei Cyryddu o lawer o feiau a ddiengaseu yn y rhai a Argraphesid o'r blaen.

Y Llŷfr

Y Llyfr gwedd gyffredin, yn fawr ei fylwedd, ac yn llythrennau mawr iawn, yn gymwŷs iw ddarllon mewn glwŷfŷdd, ac mewn Teuluoedd lle bo'r darllennŷdd yn edrannus, neu yn dywŷll ei olwg.

Y Llyfr plygain, yn Cynwŷs boreuol, a phrŷdnawnol weddiau, a Chatechifm yr Eglwŷs, a diolchgarwch o hen ac ar ôl bwŷd. At yr hwn a chwanegwŷd Athrawiaeth ddyfgu darllain. a Chywir hanes ffeiriau Cymru.

Gochelwch gael eich twŷllo pan eloch i brynnu plygain ymraeg, oblegid fôd amrŷw o fân Lyfrau eraill ar lêd rhŷd ymru tan henw plvgeiniau, neu prif ly frau. Os mynnech ael y gwir gyfreithlawn blvgain, A gwir Gatechifm yr glwŷs, mynnwch weled yn ei ddechreu henw *Thomas Jones*, c yno ni thwŷllir; monoch.

YR Ennaint gwerth fawr (a Soniais am dano yn fy llyfrau flynyddoedd eraill) fŷdd etto iw gael ar werth.

Er gwneuthŷr yn ddiyftŷr o hono llê na wnaed erioed ddeunŷdd o hono. Llê a gwnaed deunŷdd o hono llawer ŷdd yn ei ganmol, drwŷ wŷbod yn hysbŷs ei fôd (yn ddi iongar) yn Iachau pôb tardd ac ymgofi (ar bobl a phlant o bôb oedran) a ddelo drwŷ wrês y gwaed, neu trwŷ gam ymborth.

Yr Ennaint hwn a fŷdd ar werth y leni (mewn blychau bychain) gyda'r amriw lyfrau a henwaid eufus, ac yn rhatach nag erioed or blaen, ac a geidw yn berffeithiol heb lygru dim o flwŷddŷn bwŷgilŷdd.

Un o'r blychau hynnŷ a wafanaetha I Iachau un dŷn, o ddigerth fôd y tardd yn iwŷn dros ei gorph ef; ac os bŷdd fellu Cymmered a gwnaed ddeunŷdd o Ddau neu drî fel y gwelo'r achos yn gofŷn.

Pwŷbynnag a brynno o'r blychau Enaint, Ceiff gyda hwŷnt bapurau preintiedig, i ddangos iddo yn gymraeg a faefnaeg pa fôdd a gwneiff ddeudŷdd o honŷnt.

Yn

Amriw Lyfrau a benwaed ymma, a'r Blychau Ennaint, a fyddant ar werth fel y Canlŷn.

ER dywedŷd o honof eusus fy môd i yn gwerthu'r llyfrau a'r enaint, I rwŷf yn yspysu i farchnadwŷr y wlâd adel o honofi heibio ddelio i'r wlâd fy hun, Ac rwif yn eu Cynghori hwŷnt nad ysgrifennant atta if am ddim o honŷnt, pwŷbŷnag o farchnadwŷr y wlâd a ewŷllysio gael o'm llyfrau, neu'r Ennaint, os gwelant yn ddâ ysgrifennu am danŷnt at eu Cydnabyddiaeth ynghaerludd sŷn gwerthu iddŷnt bethu eraill, a rhoddi iddŷnt Athrawiaeth yn saesnaeg i yrru am danŷnt i'm Tŷ i, yr hwn sydd wrth ben yr hwŷlfa hir yn maes y fywnog, o fewn llai na chwarter milltir i ganol y ddinas; mi a'u gwertha Cyn rhatted i wŷr llundain, fel y gallo'r wlâd eu Cael bôb amser am brîs gweddaidd Iawn. Os tybi gwŷr Llundain yn fawr yrru Cymhelled a'm Tŷ, gallant eu Cael yn y ddinas, tan Lun y 3 adar duon a'r forforwŷn yn Rhewl watling, neu gan Mr. *Marsh* tan lun y llew Côch yn Rhewl Cath-fwŷtaad. Ac yn ffeirau Caerlleon, a chaerodar, fyddant ar werth gan rai o siopwŷr Llundain, yn enwedig gan Mr. *John Marsh.*

The ſeveral Books and Boxes of Oyntments aforementioned, will be Sold as followeth.

ALthoug I have already mentioned that the Books and Boxes would be Sold by me, I do acquaint the Country Chapmen, that I have left off dealing into the Countrey, & do advise them not to write to me for any to their own diſappointment. Those Country Chapmen that deſire to have of my Books or Oyntments, if they pleaſe to write to their Correſpondents in London, *that furniſh them with other Goods, & give them directions (in Engliſh) to ſend to my Houſe (for the Books,* &c.) *which is by the End of* Long-Alley *in* Moor-Fields, *not a quarter of a Mile from the middle of the City; I ſhall uſe the* Londoners *ſo well, that the Country may have them always at very reaſonable Rates. If the* Londoners *think much of ſending ſo far as my Houſe, they may have them in the City, at the three Black Birds and Mearmaid in Watling-Street: Or of Mr.* Marſh *at the Red-Lyon in Cateaten-Street. And at* Cheſter *and* Briſtol *Fairs They will be Sold by ſome of the* London *Shopkeepers, eſpecially by Mr.* John Marſh.

Rhai o'r amriw Lyfrau, ar blychau Ennaint, a fyddant ar werth ynghaerfyrddin gan Mr. *Goff.* Ganddo ef hefyd i mae amriw o lyfrau Cymraeg eraill ar werth, a Rhai o'r biblau Cymraeg yn gyflawn 'am 10*s.* y Bibl.